

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische
Kring Gent V.Z.W.**

30e jaargang nr. 3

15 mei 2001

INHOUD

- Erik Wille: Karelke Waeri, ook een Aalterse figuur.	126
- Alphonse Diegerick: Inventaire Archéologique: Bul van Gregorius IX.	140
- Maurice Michiels: Poortakker 1260-1998 (vervolg en slot).	141
- W.L. Braekman: De zelfmoord van de boekdrukkers Gimblet in 1801.	154
- Daniël Van Ryssel: Ik zou daar een boek kunnen over schrijven. De charmes van de dagelijksheid.	155
- Albert Brysse: Onze Dokwerkers van weleer.	166
- Marcel Daem: Huwelijksverrassingen in Gent en omstreken.	171
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 10 en 11 Mei.	174
- Quizmaster: De Quizmaster over Horta, een antwoord.	180
- Erik Schepens: Aanvraag tot de bouw van de latere herberg De Sterre.	182
- Een prachtig geschenk.	184
- Documentatiecentrum. Werking 2000.	185
- Bibliografie.	190
- Vraag en antwoord.	195
- Lezers schrijven ons.	197
- G. Broget: Herinneringen aan de Gentse Universiteit.	198

KAREL WAERIE, OOK EEN AALTERSE FIGUUR

Het zou sommige heemkundigen soms ontgaan, maar er bestaat nog zoiets als mondelinge overlevering. Verhalen uit het verleden helpen ons een beeld te vormen van vroegere tijden, maar het wantrouwen is soms groot omdat men (terecht) veronderstelt dat bij het doorgeven van de feiten deze telkens persoonlijk “aangedikt” werden. Volksliederen werden in vroegere tijden ook mondeling overgeleverd en in sommige gevallen in een *calepin* of een *cahier* opgeschreven. Hier treft men ook (soms grondige) veranderingen aan t.o.v. de oorspronkelijke (?) tekst, maar de oorzaak zit niet zozeer in de *aandikking*. Bij het voorzingen gebeurde het niet zelden dat de toehoorder bepaalde woorden of stukken uit strofe of refrein niet goed begreep en hij dat deel bij het zelf voorzingen persoonlijk ging interpreteren en vervangen zodat het er wel *ongeveer op trok*. *Overdrijven* was dus zelden de bedoeling, wel het zelf kunnen zingen tot vermaak van de toehoorders.

Zo staat een paar keer per maand het lied *De Spiegelkast* op mijn zangprogramma. In de periode van mijn (bescheiden) veldwerk op zoek naar volksliederen in de zeventiger jaren bezorgde mij iemand dat lied op een bandje. “*Van een nonkel die het op het laatste trouwfeest met veel succes (en met een half stuk in zijn kraag...) gezongen had*”, klonk de commentaar erbij. Ik vond het een heel grappige tekst en heb het jarenlang gezongen zonder te weten dat het van de bekende 19de eeuwse volkszanger Karel Waerie was... Het had dan ook in die ruim honderd jaar overlevering wel enige veranderingen ondergaan. Tot ik het vond in de niet zo ruim verspreide *Vetjes*-bundel, het aanhangsel van de *Verzameling der volledige kluchtige en politieke liederen van Karel Waerie*, uitgegeven door diens weduwe in 1899. In die brochure, *die niet verkocht mocht worden aan personen beneden de 18 jaar*, had het lied de titel *Zijn dagelijksch gebruik*. Het is in 1995 ook op mijn CD met Volks- en marktliederen opgenomen.

Karel Waerie en Aalter

Wat heeft de figuur Karel Waerie nu met onze gemeente Aalter te maken? Ter verduidelijking een korte levensschets.

“Karel Waerie werd op 3 juli 1842 geboren in de Veerstraat te Gent, midden een typische, dichtbevolkte arbeidersbuurt (nu staat het R.T.T.-gebouw er aan de Keizer Karelstraat). Zijn beide ouders waren thuiswevers en in zijn vroege levensjaren maakte hij zo kennis met het armoedig bestaan van de uitgebuite

Gentse textielarbeiders. Die toestand werd nog versterkt door het veelvuldig kroeglopen van zijn vader, die daar wel een graag geziene gast was. Petrus ('Piro') Waerie kon namelijk voor de vuist weg grappige gedichtjes improviseren. Karel had het dus van die kant wel mee.

Vader Waerie werd echter in 1849 aangesteld als opperbaas in een leerwerkhuus te Aalter om de plattelandsbevolking te leren weven. Op die manier trachtte het Belgisch gouvernement te verhelpen aan de concurrentiestrijd met de reeds gemechaniseerde Engelse bedrijven. Hoewel dat later een verloren maatregel bleek had dat voor gevolg dat Karel van zijn 7e tot zijn 20e (?) levensjaar in Aalter verbleef en daar zijn onderwijs genoot. Een gedreven en op literair gebied niet onbelangrijke onderwijzer, Leonard David, heeft hem wellicht in de plaatselijke gemeenteschool de kunde en de liefde voor taal en dichtkunst bijgebracht. Dat is wel goed merkbaar in zijn latere taalkundig uitstekende liedteksten.

Terug in Gent in 1860 begon zijn carrière als een van de meest populaire volkszangers die Vlaanderen gekend heeft. Aanvankelijk bedoeld om zijn broer Jan uit de financiële nood te helpen (katoencrisis!) werd hij weldra full-time volkszanger. Hij bleek zeer talentrijk en veelzijdig in dat "beroep". De kracht van zijn oeuvre ligt in het feit dat hij zelden poogde de stijl van de grote literatuur te imiteren. Hij bleef steeds een directe, authentieke volkse stijl hanteren.

In de traditie van de marktzangers trok hij naar het platteland (ook naar Aalter!) om op te treden op markten, kermissen en in herbergen, maar was achteraf wel voor een belangrijk deel café-chantantzanger. Hij bracht daarbij vooral liederen uit zijn kluchtig repertoire, maar met zijn politiek-geëngageerde liederen leverde hij zijn deel in de ontvoogdingsstrijd van de Gentse textielarbeiders ("Daens" in Gent). Veel liederen van Waerie hebben een felle antiklerikale inslag, waarbij de machtspositie en de rijkdom van de kerk als instelling en haar verbondenheid met de heersende klasse en de politieke wereld het moesten ontgelden.

Als politiek zanger evolueerde Karel Waerie van een anti-katholieke, pro-liberale houding naar het socialisme. Hij klaagde in zijn liederen de corruptie van de heersende klasse en het onrecht aan en koos voor de verdediging van de onmondige mens.

Hij overleed aan een longontsteking op 15 maart 1898. Hij was amper 55 jaar."

Door die laatste datum wordt het wellicht duidelijk waarom in dit jaar 1998 het onderzoek naar de roots van Karel Waerie in Aalter gebeurt. Het is namelijk de honderdste verjaardag van zijn stervensjaar. Dit is niet zo gebruikelijk, gezien meestal geboortejaren van bekende figuren herdacht worden. Maar hij

stierf door zijn engagement en in dat opzicht lijkt het mij wel zinvol hem te gedenken en te wijzen op het belang van de volksliederen op sociaal-politiek gebied.

Samen met het (nog niet eerder uitgevoerde) historisch onderzoek in het Aalterse gemeentearchief heb ik er een liedprogramma rond samengesteld.

Historisch tijdsbeeld

Zoals hierboven vermeld kwam Petrus Waerie als Gentse wever met zijn gezin naar Aalter. Die gebeurtenis is voor zoon Karel een zegen geweest, maar het had met minder prettige sociale toestanden te maken. Daarom volgend beknopt historisch overzicht.

“De revolutie van 1830 met de stichting van de Belgische Staat had op economisch gebied bijzonder zware gevolgen voor Vlaanderen. Vooral de textielnijverheid was getroffen omdat de Nederlandse koloniën door de afscheuring van Noord-Nederland niet langer afzetgebieden waren.

Daarenboven dwong de scherpe Engelse concurrentie de textielnijverheid te mechaniseren. Maar de overvloed aan arbeidskrachten in gans de provincie Oost-Vlaanderen was echter de oorzaak dat de mechanisatie van het traditionele spin- en weefambacht buitengewoon traag verliep. De concurrentie van de gemechaniseerde bedrijven trachtte men te overwinnen met steeds lagere lonen. Uiteindelijk zou dit leiden tot de ontzettend zware crisis van 1846-1848. Nochtans was in Gent de mechanisatie van de linnennijverheid gestart in 1838 met de oprichting van la Linière Gantoise en La Lys.

Die verschrikkelijke crisis is mede veroorzaakt doordat de bestuurlijke kringen in België meenden de huisnijverheid te moeten blijven verdedigen met de meest onzinnige argumenten.

Bekend bleef de naïeve bewering dat de kwaliteit van de producten van de gemechaniseerde spinnerijen noodzakelijk minderwaardig moest zijn, aangezien niets het speeksel van de jonge Vlaamse maagd ooit zou kunnen vervangen...! Dit beweerde men in een periode waarin voornamelijk de Vlaamse gewesten geteisterd werden door een depressie als nooit te voren.

Ook de streek van Aalter ontsnapte daar niet aan. De productiviteit van de huisnijverheid, vooral inzake textiel, was in die tijd op een minimum terugggevallen. Dit weerspiegelde zich in de lonen van enkele centiemmen per dag, waarvoor niet slechts de vader, maar ook de moeder en zelfs verscheidene kinderen zich vele uren moesten inspannen. Daarenboven mislukte in die periode (1845-1846) ook de graan- en aardappeloogsten, die de voedselprijzen tot ongeken- de hoogten deden stijgen. De verzwakte bevolking werd een weerloze prooi van besmettelijke ziekten en veel mensen stierven van uitputting en ellende.

Sommigen weken uit (Amerika!), voor anderen bleef niets anders meer over dan te bedelen.

En toch volharde onze overheid in de boosheid en zocht nog heil in het bevorderen van de huisnijverheid om de crisis het hoofd te bieden. Zo werden overal op het platteland leerwerkhuizen voor jonge wevers opgericht. Men trachtte zo de werkloze jonge mannen te herscholen.

In Aalter werd de Gentse fabrikant Van den Hove belast met de leiding van zo een leerwerkhuys. Hij stuurde twee meestergasten ter plaatse. Eén van hen was Petrus (Piro) Waerie, de vader van Karel."

Die Gentse fabrikant zal wellicht niet zijn beste en betrouwbaarste krachten uitgestuurd hebben. Petrus Waerie was dan wel misschien een bekwame stielman, zijn kleinzoon met dezelfde voornaam Petrus (tweede zoon van Karel) vermeldt in zijn *Beknopte Levensbeschrijving* in 1899 over zijn grootvader: "... een onverbeterlijken dronkaard ... Meer belust naar den kroeg dan in het huiselijk geluk, was hij in alle herbergen den welgekomenen... ". Enigszins zalvend gaat hij verder : "... Niet zelden maakte hij dichtjes voor de vuist, en algemeen als den vermakelijken Piro Waeri gekend, werd hij in gezelschappen bijzonder aangetrokken ...". Karel zal het dus in die zin van niet ver gedeeld hebben. Maar, schrijft Karels zoon over zijn grootvader : "... Ongelukkiglijk was hij niet zo lollig in zijn huisgezin, waar hij meest dronken en zonder loon aanlandde. Zeer zorgeloos over de opvoeding zijner kinderen, zou niet een dezer ooit de school gezien hebben, doch hier heeft het toeval in voorzien..."

Karel Waerie in Aalter

Dat toeval was de verhuis van het gezin Waerie naar Aalter. Dat gebeurde in 1849. Zoals voor vele data en beweringen steunen wij op vermelde uitgave van 1899. Een jaar na de dood van Karel Waerie, in 1898, gaf zijn weduwe de *Verzameling der volledige Kluchtige en Politieke liederen van Karel Waerie* uit, met bijvoeging van het portret en de *beknopte levensbeschrijving van den Gentschen volksdichter door P. Waerie (zoon)*.

Het leerwerkhuys

In de levensbeschrijving vinden we: "*Ten jare 1849 werd Piro Waerie opperbaas en leermeester in eene fabrieksschool te Aeltre*".

Verder lezen we: "... *Deze school, welke dienen moest om de boeren het weven te leeren, stond onder het toezicht van den Staat, de provincie en de gemeente...*"

In dat geval zouden wij in de gemeenteraadsverslagen het volgende moeten terugvinden:

- 1) Beslissing van de gemeente om zo een leerwerkhuis op te richten op bevel van hogerhand.
- 2) Bepaling van de plaats waar het leerwerkhuis zou worden ondergebracht, hetzij door aankoop of huur van een gebouw.
- 3) Benoeming en verdere vergoeding van Petrus Waerie als oppermeester.
- 4) Het ontslag van Petrus Waerie als oppermeester, want we lezen in dezelfde levensbeschrijving van zijn kleinzoon: "... *In 1856 werd hij als opperbaas der fabrieksschool ontslagen...*"

1. In het gemeenteraadsverslag (G.V.) van 30 september 1846 is voor het eerst sprake in de zin van het verhelpen van de heersende crisis: "*1er objet: Répondre à une série de questions relatives à l'industrie linière conformément à la lettre de Mr Le Gouverneur, datée du 24 ce mois.*"

Er wordt vermeld dat het antwoord in tweevoud werd opgemaakt, een voor in het gemeentearchief, een voor de gouverneur. Niet teruggevonden in het archief, maar misschien kan men het aantreffen in de registers van de uitgaande briefwisseling.

De nijpende problemen van de crisis komen ook naar voor in het G.V. van 5 januari 1847, waarbij de schatbewaarder van de provincie in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2000 fr. overmaakt aan de gemeente Aalter. Dat wordt door de gemeenteraad als volgt verdeeld: 1300fr. voor brood en 700fr. voor het comité van de linnenindustrie, om hun werkzaamheden voort te zetten en uit te breiden ten voordele van de spinsters en de *wervers*. De gemeente stelde zo een aantal werklozen te werk.

G.V. van 6 maart 1847. De gemeente wenst te bouwen (of zoekt te huren) een lokaal met woonst voor een meester-gast en magazijnbewaker. Dat lokaal moet kunnen dienen als atelier waar 10 à 12 weefgetouwen moeten kunnen geplaatst worden. Dit verwijst dus expliciet naar bedoeld leerwerkhuis. De gemeenteraad stelt echter de voorwaarde dat de aangrenzende gemeenten financieel tussenkomen in de kosten in verhouding tot hun bevolkingsaantal.

G.V. van 10 januari 1848. De gemeenteraad gaat akkoord met de oprichting, maar het mag de gemeentekas niets kosten! Er wordt vermeld dat alles moet kunnen verhaald worden op de provincie en de nationale overheid.

In latere gemeenteraadsverslagen vinden we geen spoor meer van het leerwerkhuis. In 1862 echter is er op last van de overheid weer sprake van aankoop van grond voor de bouw van een leerwerkhuis met hulp van staat en provincie.

2. Volgens het rapport van het *Atelier d'apprentissage* van 30 november 1850 aan de arrondissementscommissaris is het gebouw voor het leerwerkhuis gehuurd op 14 januari 1848 aan de weduwe Chr. Facon. Het was gelegen achter *huis Van Hecke*, Stationstraat 39 rechtover het Gemeenteplein (nu Boom-

gaard). De werkzaamheden van de inrichting zijn reeds de dag nadien begonnen onder de leiding van de Gentse fabrikant Van den Hove. Hij heeft er twee arbeiders geplaatst die met het aanleren van het weven belast waren. Indien een van hen Petrus Waerie was, zou hij dus ongeveer een jaar op voorhand reeds in Aalter verbleven hebben voor hij in 1849 definitief naar Aalter kwam wonen. Gezien wij de juiste datum van de inschrijving van het gezin Waerie niet kennen kan het ook zijn dat het reeds vroeger dan 1849 naar Aalter is komen wonen.

3. Wij hebben geen benoeming en bepaling van vergoeding voor de *opperbazen* van het leerwerkhuus in de verslagen gevonden. Misschien zat het loon in de jaarlijks toegekende subsidie van 1000fr begrepen.

4. De Aalterse gemeenteraad weigerde in zitting van 31 oktober 1855 nog de gebruikelijke subsidie van 1000fr. voor het leerwerkhuus in te schrijven in de begroting van 1856. Hij besloot daartoe door de geringe belangstelling vanwege de zonen van de arbeiders en de boeren uit de gemeente. De raad werd echter door de gouverneur teruggefloten en op 30 april 1856 staat hij toch een subsidie van 300fr. toe aan het leerwerkhuus voor het jaar 1856. Dat was ongeveer het bedrag van de pacht (259,66fr.) die aan mevrouw Facon moest betaald worden. Vermoedelijk is dat het laatste jaar van het bestaan van het leerwerkhuus, wat zou kunnen kloppen met de bewering over Petrus Waerie; “... *In 1856 werd hij als opperbaas der fabriekschool ontslagen...*”.

Als we in de gemeenteraadsverslagen en -rekeningen geen spoor van vergoeding voor Waerie vinden, was het dan misschien een andere instantie (provincie of staat) die voor de uitbetaling zorgde?

En terzijde: Waerie is ontslagen in 1856 en zijn afschrijving uit het bevolkingsregister dateert van 1864. Wat heeft hij in die periode gedaan? Niet veel goeds blijkbaar, want na zijn ontslag lezen we: “... *De armoede drong in het huisgezin en den drank maakte van den vader een duivel...*”

Inschrijving en afschrijving

Petrus Waerie is volgens zijn kleinzoon met zijn gezin in 1849 vanuit Gent naar Aalter verhuisd. Ook omdat verder in de levensbeschrijving Karel wordt vermeld als ingeschreven in de plaatselijke gemeenteschool mogen we veronderstellen dat Petrus met zijn gezin hier in Aalter zijn woonst had.

In het archief van de Gentse bevolkingsdienst vinden we dat het gezin in 1842 (het geboortjaar van Karel) ingeschreven was in de Veerstraat nr. 13 te Gent. Na de geboorte van Karel bestond het gezin uit:

vader Petrus Waerie (°Gent 19/03/1805)
moeder Paulina De Baedts (°Gent 17/01/1808)

1. Waeri Philippe Cornelius (°Gent 10/03/1827)

2. Waeri Petrus Joannes (°Gent 10/05/1829)

3. Waeri Ludovicus Joannes (°Gent 13/11/1831)

Drie kinderen uit het eerste huwelijk van Petrus Waeri met Janson Coleta Jacoba.

4. Waeri Marie (°Gent 16/01/1835)

5. Waeri Joanna (°Gent 12/09/1837)

6. Waeri Jean (°Gent 25/02/1840)

7. Waeri Charles Franciscus (°Gent 02/07/1842)

Vier kinderen uit het huwelijk van Petrus Waeri met De Baedts Paulina Jodoca.

In 1847 zijn zij niet meer ingeschreven in de Gentse bevolkingsregisters. Waren zij toen reeds naar Aalter vertrokken? In het rapport van het *Atelier d'apprentissage* van 30 november 1850 staat ook vermeld dat er in 1848, 45 ingeschrevenen waren voor het leerwerkhuus, waarvan er slechts 7 *afstudeerden!* Was Petrus Waerie toen reeds begonnen als instructeur? In alle geval vinden wij de datum van hun inschrijving in de gemeente Aalter niet terug. In de registers van 1857-1866 (Boek 5 - Folio 40) vinden wij het gezin wel als bewoners ingeschreven (Dorp, huisnummer 14, sectie H) én hun latere afschrijving bij hun terugkeer naar Gent.

De samenstelling van het gezin was volgens het register:

1. Waerie Petrus wever °Gent 1806

2. De Baedts Paulina huisvrouw °Gent 1809

3. Waerie Maria zonder °Gent 1836

4. Waerie Joannes zonder °Gent 1840

5. Waerie Charles zonder °Gent 1841

6. Waerie Stephanie zonder °Aalter 1850

(Bij de telling gaven de bewoners enkel hun leeftijd op, in principe in december. Het register loopt in theorie vanaf januari, vandaar de verkeerde geboortedata van Maria, Charles en Stephanie Waerie.)

De kinderen van Petrus uit zijn eerste huwelijk (Philippe, Petrus en Ludovicus) zouden dus niet mee verhuisd zijn naar Aalter (Zij waren dan respectievelijk reeds 22, 20 en 18 jaar oud). Misschien hadden zij de ouderlijke woning in Gent reeds verlaten. Maar ook zijn tweede dochter uit zijn tweede huwelijk Joanna (12 jaar) is blijkbaar niet meegekomen.

Wat de terugkeer naar Gent betreft, vermeldt Gent als datum 4 mei 1864, terug ingeschreven komende van Aalter. Dat klopt met het Aalterse register die dezelfde datum als afschrijving vermeldt, echter alleen voor vader Petrus, moe-

Wijk, Kwartier, Dorp, Gehucht, enz. *Dorp*

Straet :

Nummer van het Huis : *141*

Nummer van orde.	NAAM.	VOORNAMEN.	AMBT, BEROEP, of STANT.	Geboorteplaats	Geboorteleg of OUDERDOM.	Burgerlijken STAND.	Dagteekening VAN HET INTREDE	AENDUIDING VAN DE PLAATS alwaar den inwoner zich gaet vestigen in geval van verandering van verblijfplaats.	DAGTEEL
1	<i>Waarre</i>	<i>Petrus</i>	<i>wever</i>	<i>Gent</i>	<i>1806</i>	<i>schuud</i>		<i>Gent</i>	<i>1 Mei 1884</i>
2	<i>De Baet</i>	<i>Paulina</i>	<i>huwvrouw</i>	"	<i>1807</i>	"		"	"
3	<i>Warric</i>	<i>Maria</i>	<i>wonder</i>	"	<i>1820</i>	<i>ongeh.</i>		<i>Gent</i>	<i>1 Mei 1884</i>
4	—	<i>Jozanne</i>	"	"	<i>1840</i>	"		"	"
5	—	<i>Charles</i>	"	"	<i>1841</i>	"		"	"
6	—	<i>Stephanie</i>	"	<i>Alcke</i>	<i>1850</i>	"		"	<i>1 Mei 1884</i>

der Paulina en dochter Stephanie. Het register vermeldt voor Marie (nog) geen afschrijving en voor beide zonen Joannes (Jan) en Charles (Karel) als datum 25 juli 1860.

Wat Marie Waerie (°Gent 16/01/1835) betreft: zij is dus met haar ouders (in 1849?) naar Aalter komen wonen en er ongehuwd gebleven. Zij was terwerkgesteld (woonde ?) bij de familie Morthier in de Meuledreve (huidige Stationstraat) nr. 19. Vader Joseph Morthier was overleden en zijn weduwe Marie-Thérèse Vermeersch (°1795) hield met haar drie dochters (Rosalie °1822, Eugenie °1825 en Sophie °1831) een naaiwinkel open. De oudste, Rosalie hield de winkel open (beroep: naaister en winkelierster), de anderen -samen met Marie Waerie- staan als naaister vermeld. Moeder Morthier sterft op 22 maart 1867. Drie jaar nadien is Marie terug naar Gent vertrokken. Als datum van haar afschrijving in Aalter vinden we 16 mei 1870 en voor haar inschrijving in Gent 19 mei 1870. Misschien is zij wel moeten naar Gent terugkeren, doordat de winkel werd stopgezet. Zij is overleden te Gent op 4 juni 1911 op de leeftijd van 76 jaar.

Stephanie Waerie is dus blijkbaar kort na aankomst van het gezin Waerie in Aalter geboren. Vinden wij de inschrijving van het gezin niet, de geboorte van Stephanie in Aalter bewijst dat Petrus Waerie in 1849 in Aalter woonde. In de geboorteakte lezen we:

“december N° 207 Waerie Stephania

Ten jare achttien honderd negen en veertig den eentwintigsten december ten tien uren 's voormiddags, voor ons Joseph-Jean Snoeck Burgemeester beambte van den burgerlijken stand der gemeente Aeltre, is gecompareerd: Petrus Waerie oud vijfenveertig jaren wever te Aeltre wijk dorp, den welken ons ver-toond heeft een kind van het vrouwelijk geslacht geboren eergisteren ten een ure 's namiddags van hem verklaerder en van Paulina De Baets oud twee-veertig jaren zijne huisvrouw en waervan hij verklaerd heeft te willen geven de voornaam van Stephania. Deze vertooning en verklaering gedaen in tegenwoordigheid van Joseph Verbiest oud drienzestig jaren secretaris en August-Jan Verbiest oud zevenentwintig jaren schrijver beide wonende te Aeltre de vader en de getuigen hebben verklaerd niet te kennen teekenen zegge de vader en de getuigen hebben met ons dezen akte na voorlezing geteekend (getekend) A.J. Verbiest P Waerie Verbiest J. Snoeck”

Bemerk hoe de naam Waerie in de gemeente Aalter genoteerd wordt. In het Gentse bevolkingsarchief wordt *Waerie* steeds zonder laatste *e* opgetekend. Nochtans is de handtekening van Petrus duidelijk.

Het bevolkingsregister van Aalter geeft voor Jan en Karel Waerie dezelfde afschrijvingsdatum, nl. 25 juli 1860. Dat klopt alvast niet met wat de klein-zoon beweert in de levensbeschrijving.

Daarin lezen we:

“In 1856 werd Petrus Waerie als opperbaas der fabriekschool ontslagen. De armoede drong in het huisgezin en den drank maakte van den vader een duivel. Het is dan ook geen wonder, dat de kinderen welke er kans aan zagen een onderkomen te vinden, zoo spoedig mogelijk het ouderlijke dak ontvluchtten. Dit was het geval in 1858. De oudsten broeder Jan welk dan reeds op het weefgetouw werkte ontliet het ouderlijk huis en trok naar Gent. Hierdoor moest Karel de school verlaten, om zijn broeder op het getouw te vervangen. In 1861 ontliet hij ook de ouderlijke woning en kwam te Gent bij zijnen peter, als leerjongen ijzerdraaier.”

Er is niet nagegaan op welke datum Jan en Karel in Gent terug zijn ingeschreven. Dat zou wel uitsluitsel kunnen geven omtrent de juiste datum van Karels vertrek naar Gent.

Dat Karel in 1858 de school moest verlaten om zijn broer te vervangen op het weefgetouw is weinig waarschijnlijk, daar hij toen reeds 16 jaar was. De lagere school-periode eindigde op 14 jarige leeftijd, maar het merendeel van de leerlingen verliet de school op 12 jaar, het jaar van hun eerste communie (nu plechtige communie).

Het onderwijs

Volgens de wet van 1842 waren de gemeenten verplicht tenminste over één gemeenteschool te beschikken. Als gevolg van die wet besloot het gemeentebestuur een nieuw schoollokaal met woning te bouwen voor het gemeentelijk onderwijs. Dat gebouw (het vroegere gemeentehuis en huidig OCMW-gebouw) was klaar op 1 oktober 1845 en kon de jonge “meester” Leonard Frans David in dienst treden. Vanaf 1848 bezochten ook een tachtigtal behoeftige jongens en meisjes (na ingreep van de inspectie!) de gemeenteschool. Vanaf 1849 onder hen vermoedelijk ook Jan en Karel Waerie.

Toen het gezin Waerie vermoedelijk in 1849 zich kwam vestigen in Aalter waren Jan en Karel respectievelijk 9 en 7 jaar oud. We vinden ze dan ook vaak terug in verschillende *“Inschrijvingsregisters tot het bekomen van kosteloos onderwijs voor jongens. Dienstjaar...”*, zeg maar kinderen van ouders die zich geen betalend onderwijs konden veroorloven. De Waeries behoorden dus duidelijk tot deze categorie. Die lijsten werden in het begin van het schooljaar opgemaakt door de onderwijzer (L. David) en zijn ondertekend door de burgemeester (Constant Bruneel) en de secretaris (Joseph Verbiest). Ze werden ter goedkeuring opgestuurd naar de *kantonale opzichter* (onderwijsinspecteur) in Gent, Paul Kervyn (*doct. regt.*), die zijn bevestiging terugstuurde op het einde van het schooljaar (eind juni, begin juli).

Aldus vonden wij in het gemeentearchief de zonen Jan en Karel Waerie op de lijsten voor:

schooljaar	1852-'53	Inspectiegoedkeuring
	1853-'54	Inspectiegoedkeuring
	1854-'55	Inschrijvingsregister en inspectiegoedkeuring
	1855-'56	Inschrijvingsregister en inspectiegoedkeuring (alléén voor Karel)

Voor Jan (°25/02/1840) was het lager onderwijs voor schooljaar 1855-'56 al achter de rug.

Karel (°02/07/1842) komt na schooljaar 1855-'56 ook niet meer voor op de lijsten om zelfde reden.

Voor Stephanie (°19/10/1849) vonden wij de goedkeuringen (geen inschrijvingsregisters) van de onderwijsinspecteur (dezelfde Paul Kervyn) op data van 20 juli 1858, 14 juli 1859, 1 juli 1861, 22 juli 1862 en 12 juli 1863 voor de schooljaren 1857-'58 (Stephanie was 8 jaar geworden) tot 1862-'63 (in 1864 vertrok zij met haar ouders terug naar Gent). Alleen de inspectiegoedkeuring van 1860 ontbreekt. De lijsten werden opgesteld door *Soeur Coleta* (in *de wereld* Victoria De Bondt) die hardnekkig Warrie als naam bleef vermelden. De aanvrager voor kosteloos onderwijs is telkens hun vader Petrus Waerie, werkman, wonende Dorp. Er wordt bij vermeld dat de familie niet deelt in de uitreiking van de Openbare Onderstand en dat ze *Roomsch Catholijk* zijn. De naam van de geneesheer die het bewijsschrift van koepokinenting heeft afgeleverd is Dr. J.J. Snoeck. Deze dokter was de buurman van de Waeries en dat bleek van cruciaal belang om de woonplaats van de familie terug te vinden.

De woonplaats

In het reeds vermelde bevolkingsregister van 1857-1866 vinden we de familie Waerie terug met de vermelding van de woonplaats: (wijk) Dorp, (nummer van het huis) 14 Sie H. Sectie H (waarin de huidige Stationstraat van Aalter) vinden we terug op de zgn. *Popp-kaarten* (Atlas Cadastral de Belgique-Plan parcellaire de la commune de Aeltre par P.C. Popp) van rond 1860.

Marie Waerie was als naaister tewerkgesteld bij de familie Morthier, wonende ook Sectie H op nummer 19. Maar daar staat de straatnaam bij vermeld: Meuledreve. Immers, op een paar tientallen meters westwaarts van de vermoedelijke woonplaats van de Waeries stond een molen.

Later, einde jaren 1860, veranderde Meuledreve in Statiestraat, de huidige Stationstraat.

Waar zou nu de woning met huisnummer 14 in die straat gelegen kunnen hebben? Bereidwillige ambtenaren van het Kadasterkantoor in de Stationstraat

Geneente School van Aeltre.

lyst der armkinderen ingeschreven voor het schooljaar 1854-55.

De Wulf, Petrus,
 De Baets, Josephus,
 Lammes, Bernardus,
 Spilthof, Petrus, Ferdinand,
 Jans, Jan, B.
 Polans, Bruno,
 Bollenman, Eduardus,
 Bulliet, Amundus, Romanus,
 De Wulf, Ferdinand,
 De Wisselace, Ch. Louis,
 De Jaars, Auguste,
 Bollenman, Petrus,
 Bollenman, Desiderius,
 x Vanacis, Janus,
 x Vanacis, Ch.
 Vroede, Eugenius,
 Kallhys, Henricus,
 Kallhys, Desiderius,
 De Dicker, Ch. Louis,
 Egge, Peter,
 Kestelalt, Ch. Louis,
 Van der Abate, Raymondus,
 De veldre, Ch. Louis,
 Gulpé, Bruno,
 Van Keruinge, Auguste,
 De Blicke, Bruno,
 Javel, Eduardus,
 Javel, Alardus,
 D.

102 te Aalter konden dat niet achterhalen. Dan maar eens kijken naar de burens van de Waeries en wij vonden op nr 15 Snoeck Josephus, Joannes (docter) met vrouw en vijf kinderen. Veronderstelling: de begoede familie Snoeck zal dat perceel wel al een paar honderd jaar in bezit hebben (waar het huidige gebouw van G.B.-partner op staat, voorheen grootwarenhuis Unic en ijzerwaren Snoeck). Dat perceel is op het huidige kadasterplan aangeduid onder nr 535s en op de Popp-kaart onder nummer 535b! Gezien kadastrumnummers niet zoveel veranderen mogen we aannemen dat daar op nummer 15 dokter Snoeck woonde met als dichtste buurman Petrus Waerie en zijn gezin.

Naast hem? De nummering van de huizen geschiedde in die tijd bij elke volkstelling gewoon in volgorde dat men ze tegenkwam (dus niet paar langs de ene kant en onpaar langs de andere kant van de straat). Dat was het werk van de veldwachter (*de champetter*), vaak vergezeld van een huisschilder die dan direct het huisnummer markeerde. Het is dus niet zeker dat het gezin Waerie vlak naast Dr. Snoeck woonde.

Als het gezin naast Dr. Snoeck woonde, welke kant dan? Dat hangt af van welke kant (Station of Centrum) men beginnen nummeren is. Maar een eenvoudige telling van de bewoonde percelen vanaf het station deed ons besluiten dat van daar de telling moet gebeurd zijn. Gezien het perceel (nr 726) rechtover de eigendom Snoeck (nr 535b) niet bebouwd was zou het huis bebouwd door de familie Waerie met nummer 14 op perceel met nummer 531i bestaan hebben.

Daar is momenteel de CERA-bank gevestigd met als adres Stationstraat 113. Daar mag dus misschien een plakkaatje bevestigd worden met vermelding:

“Op dit perceel stond het huis waar van 1849 tot 1860 de grote Gentse volkszanger KAREL WAERIE (3 juli 1842-15 maart 1898) woonde”

Nawoord

Dat was dus mijn vuurdoop als *historisch vorser*. De zoektocht was uitermate boeiend, maar toch moet ik tot het besluit komen dat ik geen *vorserstypen* ben... Ik kwam tot het besef dat het uitspitten van zo'n ogenschijnlijk klein stukje historie vertakkingen heeft en beschouwingen oproept voor nog maandenlange studie. Dat geduld en die tijd kan ik niet opbrengen: ik zing liever de liederen van Karel Waerie dan dat ik het leven van de grootste volkszanger uit de 19e eeuw nog verder ga uitpluizen. Zin genoeg, maar ik roep liever om hulp. Die hulp heb ik al zeker bij mijn huidig onderzoekwerk ten overvloede gekregen. Zeker van mijn “gidsen” Roger Baeckelandt en archivaris en oud-leerling Fi-

lip Bastiaen, die mij bij mijn zoektocht in het Aalterse gemeentearchief hebben begeleid. Verder van Arthur Rutsaert (archieff Arthur Verhoustraete), Bart De Wilde (Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging-Gent), Luc Stockman (langs de "Geschiedenis van Aalter" om), Erik Demoen (langs "A la vapeur, dat heet progrès!" om), Peter Laroy met eerste suggesties op basis van literatuurgegevens, Ivan Hoste (Historisch tijdsbeeld t.g.v. ons stangpoppentheater over Karel Waerie in 1995), Jos De Doncker (informatie over Leonard David) en Tania Baeckelandt (kadastrale gegevens). Aan allen mijn hartelijkste dank!

Ik besef wel dat ik een stuk uit het leven van Karel Waerie heb blootgelegd dat nog onontgonnen terrein was. Maar terecht wordt zijn levensperiode vanaf 1862 in Gent als volkszanger als de voornaamste beschouwd. Hij blijft *den Gentschen Béranger!*

Waar het mij uiteindelijk om te doen was, was aan de hand van officiële documenten bewijzen dat Karel Waerie in Aalter gewoond heeft en vooral dat hij er (net als ik...) onderwijs genoten heeft.

De Gentenaars moeten wel beseffen hoe uitermate bepalend dat voor hem is geweest voor zijn latere geprezen volkszangerscarrière. Zonder in detail te treden (want daar is ook een en ander over te zeggen) was Karels onderwijzer-Leonard David- een merkwaardige figuur. Meester David werkte hard voor zijn onderwijs en was zeer begaan om zijn leerlingen, maar daarnaast was hij ook een niet-onbegaafd en niet-onbekend dichter en prozaschrijver. Hij was gehuwd met Mathilde van Peene (inderdaad: familie van Hyppolite, tekstdichter van De Vlaamse Leeuw), op literair gebied meer bekend dan haar man en bovendien muzikaal begaafd, waarvan hij wellicht enige hulp bij zijn onderwijstaak zal gehad hebben. Dat zal misschien ook een rol gespeeld hebben in Karels schoolperiode.

Deze feiten staven mijn overtuiging dat Karel Waerie onder die weldoende invloed op jonge leeftijd de liefde en de kunde van het dichten en de muziek aangeleerd kreeg. Het heeft de voedingsbodem gevormd voor zijn latere snedige liedteksten die getuigen van een beheersing van ritme en rijm en die een uitgebreid kleurrijk woordgebruik bevatten.

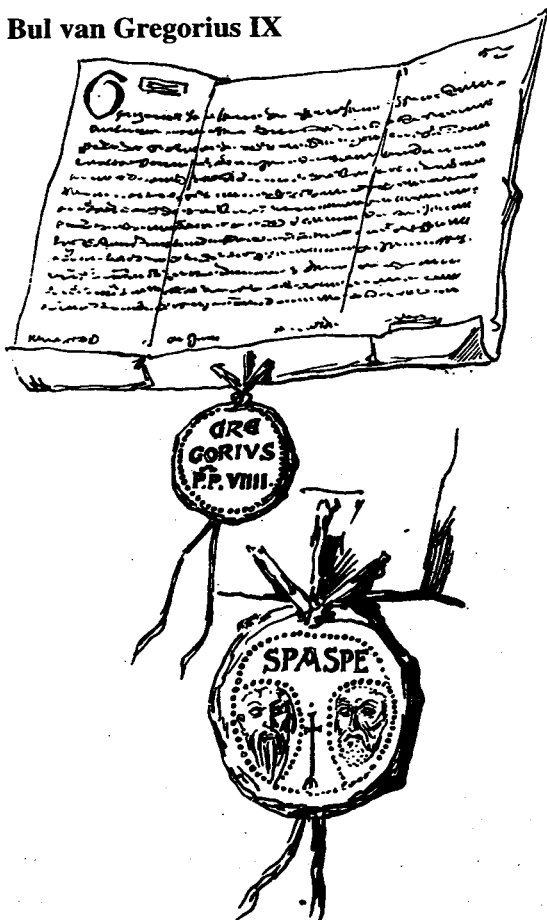
Waar zou hij het elders geleerd hebben?

Volkszanger
Erik WILLE - juli 1998

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 13

Op 9 Maart 1897 stelde Alphonse Diegerick in de rubriek "Charters-Staatsarchief te Gent. Charters van de Graven van Vlaanderen, n° 42- XIIIe eeuw (1231)" in het Frans een fiche op over de

Bul van Gregorius IX

De nevenstaande schets toont het uitzicht van een bul van paus Gregorius IX, gedateerd 19 April 1231 (14x18cm.) als volgt beginnend; *Gregorius episcopus servus servorum Dei... dilectis filiis abbati et sancti Petri in Gandavo...*

Bij deze akte beveelt hij de prior van de St-Pietersabdij te Gent streng op te treden tegen Hugues, seigneur van Châtillon, Guillaume, zijn neef, en enkele andere personen van de bisdommen van Atrecht, Térouanne en Doornik die, voor schulden aangegaan door Jean de Béthune, ridder, en Elisabeth, zijn vrouw, goederen in bezit houden die een grotere waarde hebben dan deze van de aangegane verplichtin-

gen. De paus beveelt de prior op Hugues de Châtillon en de andere geveiseerde personen de zwaarste straffen toe te passen waarmee op het Concilie van La-traan gedreigd werd tegen woekeraars.

Deze akte is verzegeld met een loden zegel, gezegd *bul*, hangend aan een hennepen koordje.

Op de voorzijde ziet men een grove voorstelling van de hoofden van de apostels waarboven de letters SPASPE (sanctus Paulus, Sanctus Petrus): op de keerzijde de naam van de paus, *Gregorius papa VIII.*

Men weet dat in de Middeleeuwen de naam bul overgegaan is van de zegel op

het document zelf waarvan hij de echtheid bevestigde. Vandaar dat men de naam bul geeft aan pauselijke brieven die met lood verzegeld zijn. Dit document werd door de Saint-Genois onder het n° 42 opgenomen in *Inventaire analytique des chartes des comtes de Flandre*.

POORTAKKER 1260-1998 (VERVOLG EN SLOT)

10. POORTAKKER: DE BURGERKRING VAN GENT (1896-1903) DE KATHOLIEKE BURGERKRING (1903-1945)

De viering van 25 jaar St.-Jozefsgenootschap in 1888 was het laatste hoogtepunt in de geschiedenis van het genootschap. Als we de tijdsomstandigheden in acht nemen lijkt het niet zo onlogisch dat de arbeiders de werkmanskringen verlieten en zich aansloten bij de opkomende syndicale bewegingen. Deze laatste gaven prioriteit aan de materiële verbetering van het lot van de arbeiders. Een van de eerste initiatieven van die jonge vakbewegingen was het oprichten van coöperaties voor hun leden: daar konden ze voor hun levensnoodzakelijke behoeften terecht aan gunstiger prijzen dan bij de winkeliers. De winkeliers ervaarden dit als een directe bedreiging voor hun bestaan meer nog dan de succesvolle opkomst van de "grote magazijnen".

Briefhoofd. (B.A.G. Archief Sint-Jozefskring)

Zoals bij het ontstaan van de arbeidersverenigingen was het ook weer in Gent dat de eerste middenstandsbonden ontstonden in een poging weerwerk te bieden aan de opkomende coöperatieven. In 1888 werd te Gent de Vrije Burgersbond opgericht als anticoöperatieve drukkingsgroep: Aanvankelijk was de invloed ervan vrij gering doordat de bond zich onpartijdig opstelde tegenover alle strekkingen in de maatschappij zowel op politiek, sociaal als religieus gebied.

Het is dan ook best mogelijk dat als tegenhanger van de neutrale Vrije Burgersbond in 1896 de Burgerkring van Gent werd opgericht, mogelijks zelfs onder impuls van het bisdom. In het bestuur van de nieuwe middenstandsvereniging treffen we personen aan die vroe-

ger zetelden in het bestuur van het St.-Jozefsgenootschap (1). Bovendien werd de St.-jozefskring zetel van de Burgerkring (2). De infrastructuur van de St.-Jozefskring met toegang via de Wellinckstraat werd door het bisdom verhuurd aan de Burgerkring en aan een aantal organisaties die er hun vast lokaal en zetel hadden. De Burgerkring van Gent was de grootste organisatie die in de St.-Jozefskring was gevestigd en zal er jarenlang het uithangbord van zijn. De Burgerkring van Gent was niet meteen een militante organisatie die opkwam voor de belangen van de middenstand.

Aanvankelijk beperkte hij zich tot het bijeenbrengen van middenstanders van alle beroepscategorieën met de bedoeling hen ontspanning te bezorgen. Wel werden er regelmatig voordrachten georganiseerd over de belangen en problemen van de middenstand. Aan de leden werd een breed gamma ontspanningsmogelijkheden bezorgd, zoals concerten, zomerfeesten, Vlaamse kermissen, biljart- en kaartwedstrijden en vooral regelmatige toneelvoorstellingen. Veel zorg werd besteed aan het opmaken en uitvoeren van een winterprogramma van toneelopvoeringen.

Belangrijk criterium bij het kiezen van de toneelstukken was het feit dat er geen vrouwelijke rollen in voorkwamen. Dit laatste was taboe in de zaal van de St.-Jozefskring gezien het uitdrukkelijk verbod van de bisschop.

Bij de oprichting van de Burgerkring van Gent in 1896 had zich meteen een toneelgezelschap "God en Vaderland" bij de nieuwe kring aangesloten maar behield zijn eigen bestuur. Tussen het bestuur van de Burgerkring en dit van het aangesloten toneelgezelschap kwam het spoedig tot een conflict. Blijkbaar boterde het niet tussen de eigen toneelgroep "Nut en Vermaak" van de Burgerkring en de aangesloten toneelgroep.

Reeds in 1897 trok voorzitter Karel Van der Cruyssen van "God en Vaderland" zich met zijn gezelschap terug uit de Burgerkring (3) en vond onderdak in het Landbouwershuis op de Gouden Leeuwplaats. Daar werd rondom het toneelgezelschap een eigen burgerkring opgericht die zich "God en Vaderland" noemde.

Ondanks de vele activiteiten moet de Burgerkring niet meteen een grote toeloop van leden hebben gekend en als gevolg ook niet de verhoopte inkomsten. Het bestuur vroeg immers aan de bisschop om ontslagen te worden van het onderhoud en andere fiskale lasten van de gebruikte lokalen. Met E.H. Kan. Byl, secretaris van de bisschop, werd in 1902 een regeling getroffen waarbij de kosten van de infrastructuur van de St.-Jozefskring gedragen werd door het bisdom zodat de Burgerkring nog enkel huur diende te betalen zoals de andere organisaties die ook hun zetel hadden in de St.-Jozefskring (4). In ruil voor de tegemoetkoming van het bisdom werd overeengekomen de naam van de Burgerkring te veranderen in "Katholieken Burgerkring". De overeenkomst ging in op 1 januari 1903 en betekende concreet dat de Katholieke Burgerkring een

KATHOLIEKE BURGERKRING VAN GENT
Dagelijks bestuur (bureau)

Ere-voorzitter: G. Cooreman (1912-1926)
 J. Libbrecht (1922-1924)

Voorzitter: G. Cooreman (1897-1912)
 J. Libbrecht (1912-1922)
 Baron A. Casier (1922-1923)
 J. Libbrecht (1924-1928)
 Baron A. Casier (1928-)

Ondervoorzitter: Baron A. Casier (1897-1922)
 D. De Buck (1897-1903)
 E. Van Hoecke (1912-)
 J. De Clercq (1912-1918)
 Ongenaet (1918-1921)
 C. Foele (1918-)
 E. Ledewijn (1922-1923)

Schrijver: O. Pyfferoen (1897-1898)
 A. Hendrickx (1898-1904)
 H. Rousseuw (1905-1919)
 F. Sobrie (1922-)

Hulp-schrijver: J. Zenner (1908-1922)

Schatbewaarder: P. Zenner (1897-)

Hulp-schatbewaarder: J. Ballion (1916-1922)

jaarlijkse huurprijs van 800fr. diende te betalen wat sommige leden van het bestuur geen al te voordelige regeling vonden. Het bestaan van de Katholieke Burgerkring werd zelfs in vraag gesteld door haar ondervoorzitter baron Casier die zich afvroeg of de Katholieke Burgerkring wel aan een nood beantwoorde. Hij vond het samenbrengen van middenstanders van om het even welke aard noch wenselijk, noch noodzakelijk. Volgens hem verkoos de middenstand ontspanning te zoeken in hun eigen buurt. Hij stelde voor niet langer meer de grote feestzaal te gebruiken zodat de jaarlijkse huur gevoelig kon verminderen (5). Zijn zienswijze vond weinig steun bij de rest van het bestuur. Wel was iedereen het erover eens dat de infrastructuur van de St.-Jozefskring dringend aan renovatie toe was. Men stelde het bisdom voor om ook in de

Holstraat een toegang tot de feestzaal te maken en de toneelscene van de zaal te vergroten. Het bisdom ging hierop in en einde 1903 waren de werken voltooid (6).

De uitbating van de feestzaal bleef echter een moeilijk punt zowel voor het bisdom als voor het bestuur van de Katholieke Burgerkring. Er werd een "Commission administrative du local" opgericht waarin G. Cooreman en baron Casier als afgevaardigden van de Katholieke Burgerkring zetelden. Erg enthousiast met die aanstelling waren beiden niet, want zij stelden als voorwaarde tot samenwerking in de Commissie dat ze geen verantwoordelijkheid wilden in het onderhoud van de gebouwen en het financieel beheer ervan. Bovendien stelden ze uitdrukkelijk dat E.H. Kan. Byl, afgevaardigde van het bisdom in de Commissie, zich niet te moeien had met de administratie van de Katholieke Burgerkring (7).

In 1905 werd het bisdom eigenaar van de gebouwen en het terrein van de St.-Jozefskring en installeerde een bestuur belast met het beheer ervan. Dit veranderde niet veel aan de gespannen relatie tussen het bisdom en het bestuur van de Katholieke Burgerkring.

In september 1906 deed het bestuur van de burgerkring "God en Vaderland" een voorstel tot fusie van haar kring met de Katholieke Burgerkring (8). Deze fusie is blijkbaar niet doorgegaan want zelfs aanvragen van het toneelgezelschap van God en Vaderland om gebruik te mogen maken van de toneelzaal van de Katholieke Burgerkring werden geweigerd. Het conflict van 1896 zinderde blijkbaar nog na!

De verslagboeken met de notulen van de vergaderingen van het bestuur van de Katholieke Burgerkring vertonen een hiaat voor de periode van 10 april 1911 tot 12 december 1919.

Uit andere bronnen weten we dat de kring in 1913 reeds 430 leden telde (9) en dat er belangrijke uitbreidingen van en wijzigingen aan de infrastructuur van de St.-Jozefskring gebeurden (10). Tijdens de oorlogsjaren '14-'18 zullen de activiteiten in de lokalen van de St.-Jozefskring allicht beperkt geweest zijn want de lokalen en de tuin waren door het Duitse leger in beslag genomen. In de tuin bouwden de bezetters een aantal "kabinetten". Deze zullen pas in 1921 afgebroken worden (11).

Vanaf 12 december 1919 kunnen we opnieuw de historiek van de Katholieke Burgerkring volgen. Blijkbaar had het stilvallen van de activiteiten van de kring tijdens de oorlog E.H. Kan. Byl op bepaalde ideeën gebracht want hij had het bestuur van de kring laten weten dat het slechts het uitvoerend orgaan was van hetgeen de bestuursraad, gekozen door de Algemene Vergadering had beslist. Dit moet bij het bestuur in het verkeerde keelgat zijn geschoten, immers voor 1919 bestaan er geen schriftelijke sporen van een Algemene Vergadering noch van een bestuursraad. Misschien wilde Kan. Byl het bestuur een

Geschenkap (B.A.G. Archief Sint-Jozefskring)

BURGERKRING VAN GENT

Boldersafdeeling "VOET BIJ STEK"

St. Jozefsklokaal : Holstraat, 69 en Wellinckstraat, 24

GROOTE BOLPRIJSKAMP

gegeven door de Boldersmaatschappij

VOET BIJ STEK

(afdeeling van den Burgerkring)

op Zondag 19 Januari 1908

1^e Prijs 20 fr. - 2^e prijs 12 fr. - 3^e prijs 10 fr.
4^e » 8 fr. - 5^e » 6 fr. - 6^e » 4 fr.
7^e » 3 fr. - 8^e » 2 fr.

Voor 't meeste getal peletons zal er eene premie gegeven worden van 10 frank; dit getal moet ten minste 16 peletons bedragen. In geval van gelijk getal peletons zal de premie verdeeld worden. De achtbare Eerevoorzitter Mr Ballion, schenkt de maatschappijen die ten minste met 20 peletons zullen opkomen, een Gulden Eeremetaal.

Het Reglement zal ten inzage liggen binnen het Lokaal.

UITTREKSEL VAN HET REGLEMENT

Art. 13. — De inslag is bepaald op 50 centimen per peleton.

Art. 14. — De deelnemende maatschappijen moeten op Zondag 12 Januari, tuschen 4 en 8 uur in St. Jozefsklokaal aan de Commissie overhandigen een gesloten omslag, inhoudende 't inleggeld alsook de naamlijst der prijbolders met hun juist adres en dragende den stempel der maatschappij. Die brieven zullen geopend worden om 8 1/4 uur.

Namens het Bestuur:

De Schrijver,
A. Vjerick.

De Eerevoorzitter, J. Ballion.
De Voorsitter, A. Van den Bussche.

De Schatbewaarder,
E. Lodewys.

Gent, druk. K. Van Nelle, Burchstraat, 77

Aankondiging 1908 (B.A.G. Sint-Jozefsarchief)

wenk geven om bestuurlijke orde op zaken te stellen. In ieder geval waren de leden van het bestuur zo verbolgen dat ze nog weigerden te vergaderen in hun vast lokaal in de St.-Jozefskring en naar een lokaal trokken in nr. 51 van de Schouwvagersstraat (12)

Opvallend is wel dat we nu in het verslagboek van de Katholieke Burgerkring

voor het eerst verslagen vinden van de bijeenkomst van haar bestuursraad. Tussen de regels kan men de gespannen verhouding vaststellen met E.H. Kan. Byl. In 1920 wordt zelfs genoteerd dat volgens de kanunnik de Katholieke Burgerkring geen reden van bestaan meer had en beter de lokalen van de St.-Jozefskring zou verlaten (13).

Zoals in kader te zien is was voor het bisdom de Katholieke Burgerkring een van de vele organisaties die hun zetel hadden in de St.-Jozefskring en er activiteiten organiseerden. Kan. Byl had er blijkbaar genoeg van om voortdurend moeilijkheden te hebben met de Katholieke Burgerkring. Het bestuur van de Burgerkring besluit een protestnota te sturen aan de bisschop en weigerde voortaan alle administratieve verplichtingen tegenover het bisdom te vervullen. De relatie met het bisdom belandt in een absoluut dieptepunt als het bestuur van de Burgerkring vaststelt dat in "Le Bien Public" artikels verschijnen tegen haar kring van de hand van E.H. Kan. Byl (14).

Om de problemen op te lossen riep de bisschop van Gent de verantwoordelijke van elke vereniging die hun zetel hadden in de St.-Jozefskring bij zich. Hij stelde voor een nieuw bestuur samen te stellen bestaande uit een afgevaardigde van elke vereniging die met volledige volmacht het beheer van de St.-Jozefskring zou overnemen. Het nieuwe bestuur zou rechtstreeks aan hem verantwoording verschuldigd zijn. Het voorstel van de bisschop werd aanvaard en een nieuw bestuur werd geïnstalleerd. Voortaan was het "Consortium der maatschappijen" ook nog "samengesteld comiteit" genoemd, belast met de uitbating van de St.-Jozefskring (15). Door deze reorganisatie werden einde 1920 voor het eerst ook dames betrokken bij de uitbating van de St.-Jozefskring, want de pas opgerichte vereniging van vrouwen van de katholieke burgerstand had ook haar zetel in de St.-Jozefskring gevestigd (16).

Het dagelijks bestuur van het "consortium" werd toevertrouwd aan 4 leden waarvan 3 leden afkomstig waren uit het bestuur van de Katholieke Burgerkring. Op de Algemene Vergadering van 1920 werd dan ook triomfantelijk vastgesteld dat de Burgerkring eindelijk het zeggingschap over de St.-Jozefskring had bereikt! Minder zelfingenomen was de kritische opmerking van een der aanwezige leden dat de Burgerkring ondanks alles geen degelijke werking had zodat de leden hun toevlucht zocht en bij de zogenaamde eenzijdige burgersverenigingen die meer specifieke beroepsverenigingen waren. Hij stelde dat dit de oorzaak was van het ledenverlies van de Burgerkring. De meningen over deze tussenkomst waren verdeeld. Men besloot wel voor de goede werking van de Burgerkring om binnen het bestuur drie afdelingen op te richten nl. een financiecomiteit, een feestcomiteit en een wervingscommissie (17). Het bereiken van de zeggingschap over de uitbating van de St.-Jozefskring was één zaak, het vinden van de nodige financiële middelen om aan al de verplichtingen te voldoen was een andere. Er diende huur aan het bisdom en

loon aan de conciërge betaald en de gebouwen en grote tuin moesten onderhouden worden. Binnen het consortium werden de lasten verdeeld onder de talrijke organisaties die hun zetel hadden in een van de lokalen van de St.-Jozefskring. Dit liep niet van een leien dakje.

De Boldersmaatschappij "Voet bij Stek" bijvoorbeeld stelde dat ze in om het even welke herberg met bolbaan terecht kon zonder huur te moeten betalen (18). Uiteindelijk ging ze ermee akkoord om per lid een kleine bijdrage te betalen. Erger was het toen de Christene Vrouwenbond zich uit de St.-Jozefskring terugtrok om elders onderdak te vinden. Het bestuur van de Burgerkring zag er een "onderduimsche werking" in van E.H. Kan. Byl (19).

De verslagen van de vergaderingen in de tweede helft van 1920 zowel van het consortium als van het bestuur van de Burgerkring gaan hoofdzakelijk over financiële kwesties. Met beperkte middelen wilde men een vrij uitgebreide reeks herstellingen en verfraaiingswerken aan de verschillende lokalen uitvoeren. Ook werden de kabinetten die de Duitse bezetter er had gebouwd afgebroken en de tuin in zijn vroeger uitzicht hersteld. Ze zullen er nog in slagen ook. Op de Algemene Vergadering van 18 september 1921 werd zoals het jaar ervoor een vrij rooskleurig beeld van de toestand van de Burgerkring opgehangen. Het verkrijgen van de zeggingschap over de St.-Jozefskring kwam opnieuw ter sprake maar vooral de aangroei van het ledenaantal, van 398 naar 520 werd dik in de verf gezet. Verder werd lang stilgestaan bij het feit dat de middenstand eindelijk als groep erkend was en zelfs bij de e.k. gemeenteraadsverkiezingen drie leden van de katholieke middenstandsgroepen op de katholieke kandidaatlijst waren opgenomen(20).

Op 12 februari 1922 vierde de Katholieke Burgerkring uitgebreid haar 25-jarig bestaan. Twee maanden later ging de jaarlijkse Algemene Vergadering door. Voortgaande op het verslag dat de schrijver bracht over de activiteiten van de kring moeten we vaststellen dat zich in de werking van de kring een verschuiving voordeed van louter ontspannende activiteiten naar vormende. Hij heeft het over avondleergangen voor de middenstand, over een geslaagde tentoonstelling van Ambachten en Neringen en over beroepsvoordrachten. Ook blijkt binnen de Katholieke Burgerkring drie afdelingen te zijn opgericht nl. een politieke afdeling, een economische afdeling en een afdeling vermaaklijkheden. Van deze laatste afdeling waren er zelfs reeds twee onderafdelingen werkzaam: de reizigersafdeling en een toneelafdeling, en het oprichten van een schuttersafdeling als derde onderafdeling werd in het verschieft gesteld. Tenslotte stelde de verslaggever dat de spaarmaatschappij "De spaarzame burgers" en de boldersmaatschappij "Voet bij Stek" die ook hun zetel hadden in de St.-Jozefskring zich als volwaardige afdelingen van de Katholieke Burgerkring beschouwden. Goed nieuws was er ook voor de leden van de spaarkas want deze had niet minder dan 11% winst gemaakt op de ingelegde spaargel-

BURGERKRING VAN GENT

HERDENKEN VAN HET
25-JARIG BESTAAN

AANSTELLING VAN
HEER SENATOR LIBBRECHT
ALS EERE-VOORZITTER
EN VAN HEER ADRIEN CASIER
ALS VOORZITTER VAN DEN KRING

HULDE AAN DE JUBILARISSEN

GENT, DEN 12 FEBRUARI 1922

PROGRAMMA

- 00
1. Aan mijn Lier L. VanderHaeghen
M. Lybaert.
 2. Kerstnacht E. Wambach.
Melle E. Foele.
 3. Le dernier jour de
Marie Stuart L. Bordèse.
Melle Mortier.
 4. Het oude Kerkje ***
M. Piessens.
 5. Le Crucifix Faure.
Melle Foele, M. Lybaert.
 6. De Maagdekens Ryelandt.
Adeste. J. Opsomer.
M. Piessens.
 7. Le Roi d'Ys E. Lolo.
Melle Foele, Melle Mortier.
 8. Patrie Paladhile.
M. Lybaert.
 9. Serenata E. Torelli.
Melle Mortier.
 10. Invocation à la nature. Massenet.
M. Piessens.
 11. Hamlet A. Thomas.
Melle Foele, M. Lybaert.

PIANO WORDT GEHOUDEN DOOR M. PLATEL.

E. Heuvelmans, Lindenlei 3, Gent.

Jubileumviering Burgerkring van Gent (B.A.G. Archief Sint-Jozefskring)

den (21). Einde 1922 startte de Burgerkring met de uitgave om de veertien dagen van een vierbladig kringblad. Daarin verschenen algemene artikels over de problematiek van de middenstand. De laatste bladzijde werd gevuld met annonces van de aangesloten leden.

Op 9 december 1922 bracht het bisdom zijn Poortakker eigendom onder in de vereniging zonder winstgevend doel de St.-Jozefskring genoemd. Voor de katholieke Burgerbond bracht dit weinig verandering mee buiten het feit dat ze voortaan niet meer te maken hadden met Kan. Byl. Vicaris-generaal de Baets, voorzitter van de beheerraad van de v.z.w. had blijkbaar het vertrouwen van het bestuur van de Burgerkring. Zijn regelmatige aanwezigheid op hun bestuursvergaderingen versterkte dit vertrouwen nog.

In 1923 startte de Burgerkring met een milac-actie avant la lettre. De zoon van een der bestuursleden, officier in het leger, richtte leergangen in voor jongelingen die soldaat moesten worden (22). Ook werkte de Burgerkring mee aan het oprichten van een kredietinstelling voor de middenstand.

Verkiezing van den 17 en 18 April 1921

Uittredende en herkiesbare Bestuurleden :

LIBBRECHT JOZEF, voorzitter	☐	/
ZENNER JOZEF, advokaat raadpleger	☐	/
COUVREUR CYRIEL, bestuurlid	☐	/
CRIEL KAREL, "	☐	/
LEDEWYN EMIEL, "	☐	/
MARTENS GUSTAAF, "	☐	/
SERRUS VALEER, "	☐	/

Regelmatig voorgestelde kandidaten :

CASIER ADRIEN	☐	/
MORTIER GUSTAAF	☐	
NAEYAERT EDGAR	☐	
ST'EYAERT AUGUST	☐	

Er mag maar voor **acht** leden gekozen worden.

KATHOLIEKEN BURGERKRING
HOLSTRAAT, 65
GENT

LIDKAART

ONTVANGEN van *M. B. D. H. Mgr. Coppinck*
Sindenslaats

de som van *20 f*

als bijdrage voor 1933.

De Schrijver.
L. Sobrie

De Voorzitter,
Bn Adrien Casier
Gemeenteraadslid

De Schatbewaarder.

Beem

Drukk. E. Heuvelmans, Gent

Lidkaart (B.A.G. Archief Sint-Jozefskring)

Deze nieuwe instelling moest de "kleine burgers" de gelegenheid geven tegen lage intrest een lening af te sluiten (23).

De statutaire herverkiezing van het nieuwe bestuur van de Katholieke Burgerkring zorgde tijdens de Algemene Vergadering van 1923 voor grote spanning tussen de oude en nieuw verkozen bestuursleden. Vicaris-generaal de Baets verzette hemel en aarde om de plooiën glad te strijken. Waarover de problemen gingen wordt angstvallig gezwegen in de verslagen. In het verleden waren er nochtans regelmatig controversen die wel werden genotuleerd zoals toen het ging over het al dan niet opvoeren van toneelstukken met gemengde rollen, het al of niet dansen in de feestzaal, het al of niet opnemen van leden wiens huwelijk niet conform de katholieke leer was in het bestuur van de kring enz. De problemen moesten ditmaal echter zo ernstig geweest zijn dat voorzitter baron Casier, en een van de ondervoorzitters plus nog een aantal leden van de bestuursraad, gevolgd door een aantal gewone leden van de kring, hun ontslag gaven. Tussen 10 januari 1924 en 24 april van dat jaar waren er geen bestuursvergaderingen althans niet officieel genoteerd.

Het is vermoedelijk aan vicaris-generaal de Baets te danken dat er eind april 1924 een nieuw dagelijks bestuur werd samengesteld. Bij de installatie van het nieuwe bestuur zeggen zowel vicaris-generaal de Baets als de nieuwe voorzitter van de Burgerkring, senator Libbrecht dat ze geen nieuwe moeilijkheden zullen dulden (24). Vicaris-generaal beloofde de werking van het bestuur te volgen en zo dikwijls mogelijk hun vergadering bij te wonen. Dit belette

niet dat half juli de spaarafdeling "De Spaarzame Burgers" van de kring zich met de spaarkas uit de kring terugtrok en zich vestigde in het koffiehuis "Het Damberd". Men kan zich de consternatie van de leden spaarder voorstellen (25). Het zal trouwens heel wat moeite kosten tot alle leden hun spaargeld terughebben.

Tussen april 1924 en 28 juni 1928, datum waarop het verslagboek eindigt zien we dat de normale werking van de Burgerkring zijn verloop gaat. Opvallend in deze periode is het hoe het bestuur van de kring wantrouwig staat tegenover initiatieven om aan te sluiten bij overkoepelende middenstandsorganisaties. Men houdt zich krampachtig vast aan het eigen kringetje mensen en de eigen diensten die men de leden aanbiedt. Het feit dat de kring, dankzij het bisdom, over zo een ruime infrastructuur kon beschikken die mogelijkheden bood tot diverse activiteiten maakte het bestuur zelfgenoegzaam.

Pas in 1931 zal de Burgerkring zich aansluiten bij het Provinciaal Middenstandssecretariaat dat was gevestigd in de Lange Kruisstraat (26).

In het archief van de Burgerkring steekt een afzonderlijk verslagboek van haar studiekring die op 18 oktober 1925 van start ging. Pater Janssens had er de leiding van. Het doel van de studiekring omschrijft hij als volgt: "de studiekring is geen les maar een samenkomst in gezelligheid om zich door samenwerking te versterken." In de praktijk kwam het toch neer op een voordracht over een of ander godvruchtig moraliserend onderwerp. Mogelijks werd de voordracht afgerond met een gezellig nakaarten in de herberg van de kring. Het verslagboek eindigt op 9 oktober 1931. Was dit ook het einde van de studiekring?

Zijn er na 1928 geen verslagen van bestuursvergadering van de Burgerkring meer te vinden, dit betekent nog niet dat alle activiteiten waren stopgezet. Het verslagboek kan verloren gegaan zijn. We vonden een aantal nummers van hun tijdschrift: "Orgaan van den Katholieken Burgerkring" verschenen tussen 1933 en 1939. Oorspronkelijk verscheen dit om de veertien dagen, in 1933 was het een maandblad en in 1939 verscheen het om de twee maanden. Dit kan erop wijzen dat de Burgerkring stilaan zijn aantrekkingskracht verloor vermoedelijk ten voordele van de middenstandsorganisaties van de Lange Kruisstraat. Vrijwel die hele straat was ingenomen door diensten voor de middenstand. Daar bevond zich ook het mooie Middenstandshuis dat bijna elke avond bruiste van activiteiten: toneelopvoeringen, vergaderingen, voordrachten enz. (27).

Dat de Katholieke Burgerkring niet langer meer een succesvolle vereniging was bewijst wel het feit dat ze de verdere uitbating van de St.-Jozefskring overlieten aan de K.A.J. die onder leiding van E.H. Amaat Lerno in 1939 een aantal lokalen van de St.-Jozefskring in gebruik nam.

Op 6 januari 1940 werd tussen de K.A.J. en de Burgerkring een overeenkomst

gesloten waarbij de K.A.J. het beheer van de St.-Jozefskring overnam. Onder bepaalde voorwaarden mocht de Burgerkring verder beschikken over haar vergaderlokaal, de bolbaan in de tuin en over de toneelzaal en herberg. Voor de K.A.J. tekende E.H. Lerno de overeenkomst, voor de Burgerkring tekenden J. Zenner, F. Sobrie en M. Buysse (28).

Enkele maanden na het afsluiten van de overeenkomst brak de Tweede Wereldoorlog uit en werd de St.-Jozefskring opgeëist als onderkomen voor 68 soldaten van het Belgisch leger. Toen na de capitulatie het Duitse leger de St.-Jozefskring aansloeg was de Burgerkring haar locatie kwijt. Alleen de lokalen gebruikt door de K.A.J. konden van bezetting gespaard blijven doordat ze bij het Duitse leger als school waren aangegeven.

Toen het Duitse leger in 1944 zich in België terugtrok en de St.-Jozefskring beschikbaar kwam bleef er van de Katholieke Burgerkring niet veel meer over. Pogingen om de kring opnieuw op te richten mislukten bij gebrek aan belangstelling (29), en betekende dan ook het einde van de vereniging.

NOTEN

1. S.A.G., Wegwijzer 1896
2. S.A.G., Wegwijzer 1896
3. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, verslagboek: Bureau du Burgerkring 2.3.1896-6.9.1900, verslag van de Séance de la commission de fête du 19.8.1897.
4. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, verslagboek: Procès-verbaux, séances du Bureau 23.1.1901-14.3.1919, verslag séance du bureau du Burgerkring van 15.11.1902.
5. Zelfde bron als in noot 4.
6. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 4) verslag séance du bureau du Burgerkring van 14.6.1903.
7. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 4), verslag séance du bureau du Burgerkring van 7.8.1903.
8. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 4), verslag séance du bureau du Burgerkring van 29.9.1906.
9. Heyrman P., Voor eigen winkel, p. 80.
10. Archief Kadaster Gent, sectie F, tekeningen 1914 nr. 22.
11. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, Verslagboek Burgerkring 4.12.1919-28.4.1921, verslag vergadering van het consortium van 21.2.1921.
12. B.A.G., St.-Jozefsarchief, (verslagboek, zie noot 4), verslag zitting bureau van 14.2.1918.
13. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 11), verslag bestuurszitting 25.3.1920.
14. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 11), verslag bestuurszitting 6.5.1920.
15. S.A.G., Wegwijzer 1921 e.v.
16. Zelfde bron als noot 14.
17. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 11), verslag van de Algemene Vergadering van 20.8.1920.
18. B.A.G. Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 11) verslag bijeenkomst afgevaardigden van 25.8.1920.

19. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 11), verslag bijeenkomst Consortium van 30.9.1920.
20. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek, zie noot 11), verslag Algemene Vergadering van 18.4.1921.
21. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, verslagboek: Bestuurszitting Burgerkring Gent 2.6.1921-13.3.1923, verslag van de Algemene Vergadering van 9.4.1922.
22. B.A.G., St.-Jozefskring, Verslagboek Burgerkring van Gent 6.4.1923-30.8.1929, verslag Algemene Vergadering van 8.4.1923.
23. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, zelfde bron als noot 22.
24. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek: zie noot 22) niet gedateerd verslag (vermoedelijk april 1924).
25. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, (verslagboek: zie noot 22), verslag vergadering Bureau van 12.7.1924.
26. Heyrman P., Voor eigen winkel, p. 101.
27. Heyrman P., o.c. p. 176.
28. B.A.G., Archief St.-Jozefskring, document 1940.
29. Meegedeeld door Emiel Buysse (Mariakerke).

Maurice MICHIELS

DE ZELFMOORD VAN DE BOEKDRUKKERS GIMBLET IN 1801

In de onvolprezen *Bibliographie gantoise* (1) leest men dat de drukkers Philippe-Jean Gimblet en zijn broer Pierre-Laurent zich te Gent verdienstelijk hebben gemaakt met het op de markt brengen van een groot aantal toneelstukken, romans en volksboeken. Philippe -Jean werd gedoopt in de St.-Baafskerk op 20 december 1734 en zijn jongere broer werd geboren op 8 augustus 1737. Over hun dood zegt Vanderhaegen alleen dat de oudste stierf "en 1801, à Le-deberg près de Gand" en dat zijn broer "suivit Philippe de près au tombeau (19 juillet 1801)".

In een van de vele Memorieboeken van Gent (2) vinden we meer informatie. Hieruit blijkt dat beide broers zelfmoord hebben gepleegd, maar wat de aanleiding daartoe is geweest, blijft echter onvermeld.

In het Memorieboek lezen we bij het jaar 1801:

14 julij is den drucker Gimblet achter *de Moriaen* (3) buijten de St. Lievenspoorte (4) in de Schelde gesprongen en verdroncken, naer alvooren sijn gaude orlogie met sijn gelt in die herberge in een tasse op de schauwe geleijt thebben. Den 18 dito is hij gevist ontrent de selve herberge in de Schelde RIP.

19 julij is den broeder vanden vorseiden Gimblet in syn huys uijt de opperste venster gesprongen met het hoofd om leege en is jammerlyck dood gevallen RIP.

W.L. BRAECKMAN

- (1) F. Vanderhaeghen, *Bibliographie gantoise* (Gand, 1862), 4, p. 26.
 - (2) U. Gent, hs. G 6074, *Memorieboek*, fol. 67r.
 - (3) N. Kerckhaert, *Oude Oostvlaamse Herbergnamen* (Gent, 1979) vermeldt de naam "Moriaanshoofd" of verkort "de Moriaan" als een veel voorkomende herbergnaam. Een ervan was in 1538 gelegen "over Schelde". Uit latere tijd heeft hij geen vermelding.
 - (4) Dus op het grondgebied van Ledeberg.
-

IK ZOU DAAR EEN BOEK KUNNEN OVER SCHRIJVEN. DE CHARMES VAN DAGELIJKSHEID (vervolg)

zondag 20 januari 1957

Gisteravond is de meubelzaak "1000 meubelen" op het Gouden Leeuwplein volledig uit-en afgebrand. Niemand werd gewond. Marcel zegt dat daar in zijn jeugd een feestzaal stond die Landbouwershuis heette.

(De ruimte van de vernielde winkel, woning en werkhuizen, eigenlijk een enorme put, zou tientallen jaren achter lelijke en het stadsbeeld ontsierende reclamepanelen verborgen blijven, tot er in 1985 het hotel restaurant Novotel werd gebouwd.)

Maandag 28 januari 1957

Behalve Nederlands van Fred Leboeuf, hebben we ook een uur declamatie van meneer Geert Vandenmeulebroecke. Dat is wel een beetje een rare kwast die bulderend kan lachen, maar van dictie weet hij alles af en hij kan dat zelf ook zeer goed. Er wordt verteld dat hij als student aan de universiteit zo'n oratorisch talent bezat dat ze hem op een dag, toen hij in een studentencafé bovenop een tafel een toespraak hield, met tafel en al hebben naar buiten gedragen. Maar dat was voor hem geen reden om ermee op te houden. Hij heeft zijn toespraak op straat verder gezet. Hij is ook de dichter van het lied van het atheneum "Spijt de stormen houd ik stand", dat door Cies Muziek op muziek is gezet.

Nu heeft hij het gedicht "Met mijn erfom in de bankkluis" van Marnix Gijzen voor ons uitgekozen, maar we begrijpen die keuze niet zo goed. Niemand van ons heeft een erfom, laat staan een erfom met een rijk gevulde bankkluis en we vinden dat expressionistisch gedicht ook niet echt mooi om voor

te dragen. Naar mijn smaak staat er trouwens maar één geslaagde versregel in: “Er hingen gedachten als vlaggen in de regen”. Mooi gevonden. Al de rest is proza, waarvan de zinnen niet naast maar onder elkaar in het gelid werden gezet. En waarom Marnix Gijsen, bij het verlaten van de bank, zijn erfom schier wenende achterna ging, is mij helemaal een raadsel. Die oude man is op sterven na dood... weldra erft Marnix een berg waarden, coupons en juwelen...; dan begin je toch niet te wenen, maar innerlijk te jubelen! Ik vond het gedicht “De tuinman en de dood”, dat we enige tijd geleden hebben gezien, veel mooier. Me vanavond afgevraagd of er niemand is van wie ik een grote erfenis mag verwachten... maar ik heb helaas niemand gevonden. Als ik al iets zal erven, zullen het oude tafels en stoelen van moeder zijn... en op schatten van Marcel moet ik ook al niet mijn boontjes te weken leggen want zijn boot en zijn auto zullen tegen die tijd wel tot op de draad versleten zijn. Misschien krijg ik wel dat schilderij van Karel de Bondt en die kopjes van Mozart en Wagner, neen... zijn voorraad banden moet ik niet hebben. Van een bankkluis heeft geen van beiden al ooit gehoord.

Zaterdag 2 februari 1957

Het verhaal van Gerda.

Ik ben geboren te Zaffelare in juni 1933. Ik ben tot mijn 14 jaar naar school geweest en ik was een goede leerlinge, maar omdat mijn vader ziekelijk was en wij het niet breed hadden ben ik daarna beginnen dienen.

In 1950 werkte ik als dienstmeid in Gent bij een dokter. Dichtbij de Kasteellaan. Ik woonde daar in en behalve kost en inwoon verdiende ik 800fr. per maand. Het was er hard werken!

Iedere dag om 6u opstaan...de kachels aansteken...van 8 tot 9 de deur openen voor de patiënten...daarna dweilen, schuren, kleren wassen en verstellen, kousen stoppen. Mijn werkdag was pas om 10u 's avonds afgelopen. Ik ben daar 's avonds nooit buiten geweest.

Van zondagmorgen tot zondagavond was ik vrij. Dan reed ik per fiets naar mijn ouders in Zaffelare.

Ik werd door dat doktersgezin wel goed behandeld en soms had ik het gevoel dat ze me als een aangenomen dochter beschouwden...maar ik heb nooit samen met die mensen aan tafel gezeten...ik at met de kokkin in de keuken.

In de lente van 1952 ben ik getrouwd. Het was van moeten want ik was in verwachting. Ik had mijn man leren kennen in ons dorp in het café op de hoek. Na Jean Pierre in september 1952 is in maart 1954 ons Hilda geboren.

We hadden het helemaal niet breed die eerste jaren...we leefden echt in armoede. We hebben meer gebakken vers spek, haringen en eieren dan biefstukken

gegeten. Onze woonst bestond uit een slaapkamer en een kleine keuken met een Leuvense stoof. De meubels waren die van mijn vader, die in 1950 is overleden. Vijftig jaar oud is hij geworden. De plaat van de Leuvense stoof blonk als een spiegel... dat kwam omdat ik er veel heb op gewreven... als ik kwaad was stond ik er dubbel zo hard op te wrijven... dat was mijn manier om te kalmeren.

Ons toilet stond en staat nog altijd buiten: een plank met een gat, zoals overal elders. Ik snij de krant in gelijke vierkante stukken en steek er een koordje door. Iedere zaterdag wassen we ons in de zinken kuip. In de zomer zet ik die kuip eerst buiten in de zon.. in de winter kook ik twee ketels water. Onze haren wassen we met regenwater en bruine zeep. Nadat we getrouwd waren, zijn we nog maar zelden uit geweest. Mijn lippenstift heet "Rouge Baiser"... hij gaat niet vlug af. We hebben op afbetaling een radio gekocht... 100fr per maand. Nu mijn man bij Het Volk werkt, hebben we het iets beter.

Zaterdag 9 februari 1957

In de provincie Oost-Vlaanderen waren in 1956 188.066 arbeiders tewerkgesteld in de verschillende takken van de industrie. Daarvan werkten er 65.194 te Gent.

De belangrijkste sectoren zijn: textiel (75.142), bouwbedrijf (24.818), kleding (20.198), machinebouw en elektrische toestellen (15.187), chemische nijverheid (7.878), voedingswaren (7.660), hout en kurk (7.098).

Opvallend is dat textiel en kleding samen (50,7% van de industriële tewerkstelling) nog nagenoeg even sterk staan als een eeuw voordien, wat op zichzelf eerder negatief is en wijst op een eenzijdige oriëntering en een sterke concentratie van de Belgische textielnijverheid in Oost-Vlaanderen. Dat deze sector bovendien expansiekracht mist, blijkt uit de daling van de tewerkstelling, vooral bij de mannelijke arbeidskrachten.

Dinsdag 12 februari 1957

Het voorstel een standbeeld op te richten ter ere van Keizer Karel (er heeft er ooit een op de Vrijdagmarkt gestaan, maar tijdens de Franse Revolutie hebben ze het afgebroken of omvergegooid) blijkt meer en meer instemming te vinden in alle Gentse kringen.

Alleen de plaats waar men het standbeeld zou kunnen neerzetten, kan een netelig probleem worden. Het steeds drukker wordend verkeer mag niet wor-

den gehinderd en de reeds overbezette parkeerterreinen kunnen niet worden verkleind.

Ik vind persoonlijk dat er maar twee mogelijkheden zijn: ofwel op de meest in het oog springende plaats een keizer waardig (Kouter, Koornmarkt, Vrijdagmarkt, maar daar staat er al een van Jacob Van Artevelde), ofwel op de plaats waar hij is geboren: Prinsenhof, al is dat nu niet echt meer de plaats in de stad een keizer waardig. Je kunt toch geen standbeeld van Keizer Karel oprichten in de Sint-Lievenspoortstraat of hier op het Van Beverenplein! Ik ben eens benieuwd wie het hier in de stad voor het zeggen heeft en waar dat standbeeld uiteindelijk zal terechtkomen.

Donderdag 14 februari 1957

Dat zal moeder graag lezen! In de krant staat met grote letters dat de Belgische huisvrouw de properste van Europa, misschien zelfs wel van de hele wereld is. Er staat wel niet bij waarom er bij ons meer wordt gewassen dan bij de Hollanders of de Fransen bijvoorbeeld. Misschien heeft België wel het meest vrouwen zoals moeder, die de slogan "We zijn wel niet rijk, maar toch proper" huldigen.

Jaarlijks verbruiken wij per gezin zo maar eventjes dertig kilo's wasproducten. En dat is geen niemendalletje, want dat betekent alles samen een uitgave van 2 miljard fr., wat overeenstemt met 1% van het nationaal inkomen. (Voor een land van vuilaards moet het niet of minimaal gebruiken van zeep en waspoeder dus een niet te verwaarlozen besparing zijn.)

De belangrijkste fabriek van zeep en wasproducten in België is de firma S.L.F. (Savonneries Lever Frères) te Vorst. Aanvankelijk (sinds 1905) werd daar enkel harde zeep gefabriceerd, later kwamen er ook waspoeders op de markt: in 1912 Vigor en Vim, in 1931 Soleil, de blauwe doos met gele letters, waar moeder nog altijd de voorkeur aan geeft.

Moeder is alleen geïnteresseerd in zeep, waspoeder en properheid. De geschiedenis van het waspoeder, wat mij toch een boeiend onderwerp lijkt, zal haar een zorg zijn. Als ik de volgende keer een doos Soleil ga kopen, zal ik toch eens aan die cijfers en jaartallen denken.

Dinsdag 5 maart 1957

Precies honderd jaar geleden werden te Gent de eerste twee moderne arbeiderssyndicaten opgericht. Ze waren gegroeid uit het fabrieksproletariaat, rekruteerden onder het fabrieksproletariaat en waren ingericht als weerstand-

kassen bij stakingen. Zij waren de eersten om het stakingswapen te gebruiken om loonsverhoging te verkrijgen, dit in tegenstelling tot de ambachtslieden die het stakingsverbod meestal in acht namen. De eerste vereniging was de "Broederlijke Maetschappij der Wevers van Gent", gesticht op 5 maart 1857, de tweede de "Maetschappij der Spinders van Gent", gesticht op 5 april 1857. De centrale figuur bij het tot-stand-komen van die syndicaten was Emile Moyson. Hij werd in 1838 geboren te Gent in een burgerlijke familie. In het atheneum had hij als leraar J.F.J. Heremans en hoorde hij van de Vlaamse Beweging. Hij studeerde aan de universiteit geneeskunde, werd lid van het vrijzinnig studentengenootschap "'t Zal wel gaan", kwam in contact met de Gentse arbeidersbeweging en werd flamingant, dichter, publicist, antiklerikaal, voorstander van de Groot-Nederlandse gedachte en presocialist. Hij verliet de universiteit en Gent in 1858 en leidde een zwervend bestaan o.a. te Brugge en te Brussel, waar hij samen met o.a. C. De Paepe behoorde tot de oprichters van de Belgische afdeling van de Internationale Arbeidersbeweging. Hij overleed te Haut-Pré bij Luik in 1868. Hij was geen groot dichter, wel een redenaar: geen theoretisch denker, wel een man van de daad. De sociale roman van Edward Anseele "Voor 't volk geofferd" is aan hem gewijd. In de sociale woonwijk Scheldeoord (1929), de vroegere Heirnismeersen, werd een straat naar hem genoemd.

Moeder woonde er van 1985 tot 1997.

Vrijdag 15 maart 1957

De nationale Arbeidsraad hecht éénparig zijn goedkeuring aan een advies betreffende de verlenging van de schoolplicht tot 15 jaar.

De Raad is van mening dat het volgen van een dagschool zo spoedig mogelijk en uiterlijk voor 1960 tot de leeftijd van 15 jaar verplicht moet worden gemaakt.

Ten eerste moet de verlenging van de schoolplicht tot doel hebben de algemene ontwikkeling van de jeugd op een hoger peil te brengen.

Ten tweede moet het de vakopleiding van de jonge werknemers, arbeiders of bedienden, vergemakkelijken.

Het beroepsonderwijs dient gerevaloriseerd en er dienen meer vakscholen te worden opgericht. Het technisch onderwijs dient van elke jongeling niet alleen een geschoolde arbeider te maken, maar het moet hem eveneens toegang verlenen tot het hoger technisch en universitair onderwijs. Zo zal het bestendig tekort aan geschoolde arbeiders of technici van alle graden verholpen worden.

Dat klinkt allemaal heel mooi... maar je moet eens met iemand praten die naar Carels of een andere beroepsschool gaat. Ik geloof niet dat die mannen daarheen gaan om hun algemene ontwikkeling op een hoger peil te brengen... het omgekeerde lijkt me waarschijnlijker, want algemene ontwikkeling is voor hen hetzelfde als zijdepapier om hun gat mee af te vegen.

Vrijdag 5 april 1957

Vanmorgen ben ik om 10u eens naar de Korenmarkt gegaan waar zoals iedere week hele inboedels door deurwaarders worden verkocht. Bij ieder lot kan waarschijnlijk een treurig verhaal worden verteld van een gezin dat door ziekte, scheiding of dronkenschap zijn schulden niet meer kon afbetalen. Ooit moet hier ook het pannetje zijn verkocht, waarin Madeleine van Bakvis rode kool voor haar oudste zoon had klaargemaakt.

Keukenkasten, keukenvuren, tapijten, radio's, zetels, canapés, regulateurs, naaimachines, gasvuren, wasmachines, tafels, stoelen, rijwielen, schrijfmachines, bureellampen, spiegels, kuipen en emmers, potten en pannen.... maar helaas slechts één boek: het groot woordenboek Larousse.

Als je iets wilt kopen, moet je in een kring gaan staan, opbieden en snel zijn... en je moet contant betalen, maar er zijn geen verdere kosten.

Er was tamelijk veel volk, de meesten waarschijnlijk nieuwsgierigen, net als ik. Zouden er geen vroegere eigenaars tussen staan die een pannetje of postuurtje dat hen lief is, willen terugkopen?

Vandaar naar de prondelmarkt, waar ik zeker iets naar mijn gading zal vinden.

Zaterdag 20 april 1957

Vandaag voor het eerst het oud Werkboekje of Livret van moeder gezien. In La Lys heeft ze op dit ogenblik een nieuw Werkboekje omdat ze dacht dat ze haar oud boekje had verloren... en nu komt het opeens uit een van de laden te voorschijn. Een klein donkergroen boekje, ter grootte van een zakboekje. Binnen is enkel de eerste administratieve bladzijde (nummer, naam, adres, geboortedatum en beroep van moeder) en middenin nog een bladzijde (naam van de voorgaande fabriek waar ze gedurende een korte tijd heeft gewerkt, data van wanneer tot wanneer ze er heeft gewerkt) ingevuld.

Op bladzijden 3 en 4 staat de wet van 1883 betreffende de werkboekjes. Daar staat dat de wetten van 1781, 1810, 1813, 1840 en 1845 zijn afgeschaft. Artikel 4: "De prijs van het werkboekje mag niet hoger dan 25 centiemen belopen." Artikel 5: "De meester mag in het werkboekje niets anders schrij-

ven dan de dagtekeningen der indiensttredingen en der uittreding van den titularis.”

Dat is in de 19e eeuw wel anders geweest toen het Werkboekje het Slavernijboekje werd genoemd. Het werd ingevoerd onder Napoleon, geraakte in onbruik in de Hollandse Tijd en werd terug ingevoerd in 1845 voor alle fabrieksarbeiders. Toen mocht de meester er wel een beoordeling over de arbeider in neerschrijven en bovendien kon hij het om allerlei redenen achterhouden, waardoor de arbeider gebroodroofd werd, want hij mocht niet in dienst worden genomen als hij geen werkboekje kon voorleggen. Moeder wou het meteen weggooien. Ik heb het voor mij opgeëist. Een historisch document, de moeite om te bewaren.

Woensdag 24 april 1957

“La Linière Gantoise” op de Vogelzang, een van de oudste (gesticht in 1838) vlasspinnerijen van Gent, gaat in vereffening. De textielnijverheid in het algemeen en de vlasnijverheid in het bijzonder maakt, door de concurrentie uit het buitenland, harde tijden door en sinds 1947 zijn er in het Gentse van de 194 bedrijven al een veertigtal kleinere bedrijven gesloten.

Er werken nu nog 700 arbeiders en bedienden in de fabriek en er zou nog werkgelegenheid zijn tot het einde van het jaar, maar de aandeelhouders hebben beslist dat de fabriek daarna wordt gesloten.

Zaterdag 27 april 1957

De Gentse bioscopen

In de jaren vijftig schommelde het aantal bioscoopzalen in de stad Gent en de randgemeenten tussen minimum 32 en maximum 36. Het overgrote deel van die zalen bestond reeds voor de jaren vijftig, sommige gaan zelfs terug tot de jaren twintig.

De centrumzalen (10)

Capitole	Graaf van Vlaanderenplein 4	1660-1700 zetels
Century	President Wilsonplein 5	775-800
Eldorado	Veldstraat 76	600
Leopold	Sint-Pietersplein 60	
Majestic	Veldstraat 34	960
Palace-Plaza	Sint-Michielselling 3	460-560
Rex	Maria-Hendrikaplein	575-700

Savoy	Korte Dagsteeg 12	600
Select	President Wilsonplein 7	500
Vooruit	Sint-Pietersnieuwstraat 23	1550
De wijkzalen (26)		
Agora	Hundelgemsesteenweg 231	450-500
Cameo	Ryhovelaan 131	580
Casino	Jozef Vervaenestraat	580
City	Noordstraat	520
Forum	Edmond Van Beverenplein	450-500
Ganda	Bevrijdingsdreef 152	550
Ideal	Wondelgemstraat 39	500
Lido	Brusselsesteenweg 20	425
Metropole	Heirnisplein 1	570-630
Movy-Metro	Ottergemsesteenweg 2	560-650
Muide	Sint-Theresiastraat 3	186
Nord Palace	Salvatorstraat 103	350-390
Normandie	Dendermondsesteenweg 16	500-600
Nova	Bernadettestraat	550
Novy	Meibloemstraat 19	
Odeon	Antwerpsesteenweg 55	425
Palace	Merelbekestraat	320
Pax	Vredestraat 84	470
Prado	Elf Novemberstraat 11	380
Rio	Meibloemstraat 86	460-500
Ritz	Brusselsesteenweg	400
Roxy	Van den Heckestraat 16	425
Royal	Sleepstraat 77	800
Scala	Dendermondsesteenweg 243	750
Scaldis	Meulestedesteenweg 25	315
Vox	Zwijnaardsesteenweg 514	450
Vriendenkring	Koningin Astridstraat	

Tussen 1961 en 1965 zullen 11 wijkbioscopen hun deuren sluiten. Oorzaken: de televisie, de auto en de fimverdelers die kleine bioscoopuitbaters in de kou lieten staan.

Zaterdag 25 mei 1957

In tal van gezinnen moeten het vooroorlogs salon en andere al dan niet over-

geërfde meubelen de deur uit... en ze worden vervangen door nieuwe lichte meubelen met een eigentijdse vormgeving.

Dat betekent dat de pronkkamer met de zware donkere meubelen, het dressoir en de kasten met spiegels en glazen deuren waarin de serviezen en postuurtjes staan uitgestald, de stoelen en zetels waar soms doeken of hoezen over hangen, want de kamer werd zelden betreden en, op een oudejaarsavond- of communiefeest na, zo goed als nooit gebruikt, wordt leeggemaakt en alles wordt modern tot avantgardistisch ingericht en aangekleed. Bij de lagere sociale klassen loopt dat nog niet zo'n vaart en in geen van de huizen van familieleden waar ik regelmatig kom, is daar op een schuchter vaasje na al iets van te merken.

Het bijwijlen somber tot deprimerend bloemenbehang maakt plaats voor kleurrijke muren. Het ingelijste "God ziet me. Hier vloekt men niet" en het alomtegenwoordige "Angelus" worden definitief naar de zolder of de prondelmarkt verwezen. Ze worden vervangen door kitscherige Grand Bazar-schilderijen of reproducties van "De Nachtwacht" of modieuze moderne schilderijen. Bij echt moderne mensen hangen zelfs abstracte schilderijen aan de muren, en ook sensuele realistische naakten worden niet geschuwd. Je kunt met een coca cola in de hand ongegeneerd gaan zitten op een bankstel en in het midden van de kamer staat een laag tafeltje waarvan het tafelblad geheel of gedeeltelijk uit tegeltjes bestaat. In wat nu de living heet en waar vroeger nooit werd gestookt, werd een petroleumkachel geïnstalleerd want 's avonds wordt hier televisie gekeken of naar de radio en de platendraaier geluisterd.

Boven het tafeltje hangt een lamp die veel licht geeft en mocht dat nog niet voldoende zijn om de krant te lezen dan staat er naast of achter de zetel een staande lamp om extra bij te lichten.

Hier thuis denkt moeder er zelfs niet aan wat dan ook weg te doen en door iets moderns te vervangen. Haar slaapkamer net zoals de meubelen van Marcel dateren uit het midden van de jaren dertig -ik vraag me af of er in mijn bed zelfs geen tijdgenoten van Napoleon hebben geslapen- maar dat is allemaal stevig gemaakt en van goede kwaliteit, zelfs nog twintig keer verhuizen heeft daar geen vat op... de aanschaf van die meubelen was een weloverwogen eenmalige aankoop en die meubelen zijn voor een mensenleven bedoeld... en zo zal geschieden.

Dinsdag 28 mei 1957

Vandaag is het precies 300 jaar geleden dat bisschop Antonius Triest (1577-1657) overleed. Hij stamde uit een adellijk geslacht en was de zoon van de heer van Ouwegem. Nadat hij van 1617 tot 1622 bisschop van Brugge was

geweest, werd hij door de aartshertogen aangeduid en in 1622 door paus Gregorius XV aangesteld als zevende bisschop van Gent.

Bisschop Triest wordt terecht de vader van de armen en de weeskinderen genoemd.

De Berg van Barmhartigheid in de Abrahamstraat, met als kenspreuk "Hier leent men de arme ook zonder interest", werd in november 1622 geopend. De instelling werd door de bisschop begiftigd met 90.000 gulden. Precies een jaar later werd een weeshuis voor meisjes ingehuldigd, door de bisschop gesteund met 1.400 gulden. Op 4 november 1642 vierde hij zijn 25-jarig jubileum als bisschop en ook de armen werden niet vergeten: aan tweehonderd onder hen werden kleren, bier, wijn en broden uitgedeeld waarin een geldstuk verborgen zat.

Bisschop Triest was niet alleen een goede vader voor de armen, hij was ook een maecenas. In zijn bisschoppelijk paleis hingen doeken van Rubens, Van Dyck, Teniers e.a. meesters en al die bestellingen heeft hij ruimschoots vergoed. Tijdens zijn leven heeft hij de beeldhouwer Jérôme Duquesnoy de opdracht gegeven zijn praalgraf te vervaardigen (8.000 gulden), vandaag nog steeds een van de mooiste beeldhouwwerken van de Sint-Baafskathedraal.

Tenslotte was bisschop Triest ook een groot liefhebber van bloemen en planten. Niet ver van de Sint-Martinuskerk te Ekkergem liet hij zich een buitenverblijf "Belvédère" bouwen en een groot park aanleggen. Tegelijk stichtte hij in de Sint-Michielskerk een broederschap ter ere van de H. Dorothea, patrones van de bloemenkwekers en tuinbouwers. Jaarlijks, op 6 februari, de feestdag van de H. Dorothea, organiseren de leden een tentoonstelling van bloemen en planten. Ligt bisschop Triest bijgevolg niet aan de oorsprong van de wereldberoemde Gentse Floraliën?

Acht dagen voor zijn dood liet hij zijn testament opmaken en de uitvoerders werden belast 1/3 van zijn fortuin uit te delen onder de armen van Gent. Tot aan de Franse Revolutie werden aan de kathedraal bovendien iedere dag 30 broden en om de maand hemden uitgedeeld aan de armen.

Vrijdag 7 juni 1957

Hier even verder woont een meisje waar ik vorig jaar een paar keer heb mee staan praten. Uit haar uiterlijk, haar haardracht, haar manier van spreken en alles bleek dat het een meisje was uit een betere familie. Ze droeg het uniform van een katholieke school en soms sokjes, soms nylons.

En plotseling was ze a.h.w. verdwenen.

Ik heb haar vanavond teruggezien. Aan de arm van een grote, oudere man. Ze droeg geen uniform. Ze had een opvallend dikke buik.

Donderdag 13 juni 1957

Een revolutie voor de herbergiers, hotel- en restauranthouders... maar al evenzeer voor de klanten. Al de bieren (zowel op vaten als op flessen) die tot op heden aan 5 fr. per glas werden verkocht, mogen voortaan aan 6 fr. worden verkocht. Een situatie waar we nog even zullen moeten aan wennen.

Onze wereld berustte a.h.w. op die eenheidsprijs van 5 fr. (voor drank, voor ijsjes, voor frieten...) en nu komt daar plotseling een einde aan. Dat bedrag zal binnen enkele jaren waarschijnlijk stijgen tot 10 fr, want 6 fr., geef toe, dat is toch te zot om los te lopen.

Zaterdag 15 juni 1957

Slechts een paar dagen liggen er twee Britse onderzeeërs, de Talent en de Teredo, aangemeerd aan de Voorhaven. Vandaag en morgen kunnen ze door het publiek bezocht worden. Dat is toch wel iets uitzonderlijks en ik ben er vanmiddag heen gereden om zo'n duikboot ook eens van binnen te zien. Ik was niet de enige die dat wou zien.

Die boten mogen dan al 270 voet lang en 27 voet breed zijn, maar binnenin vind ik het nogal benepen voor 70 bemanningsleden.... en militaire dienst op een duikboot zou niets voor mij zijn. Ook niet in een tank trouwens. Ik heb niet de indruk dat ik echt lijd aan claustrofobie, maar als ik dan toch op het slagveld zou moeten sterven, dan liever heroïsch en dramatisch in open lucht -zodat ze me, net zoals de heldhaftige Leonidas en zoveel andere dappere Spartanen bovenop mijn schild, bij moeder moeten terugbezorgen- dan te stikken in een drijvende of rijdende doodkist.

Dinsdag 18 juni 1957

Marcel is met Diane, die warm loopt, bij een man geweest die een mannelijke bouvier heeft. In een grote stal hebben ze de honden bij elkaar gezet. Dat is daar nogal een spel geweest vooraleer de twee honden ertoe kwamen datgene te doen wat de mensen van hen verwachtten dat ze zouden doen.

Omdat Diane aanvankelijk geen belangstelling had voor dat mannetje... en dat mannetje wel wou, maar na gegrom, het tonen van tanden en gebijt van haren-twege zijn enthousiasme begon te verliezen... er bijgevolg geen schot in de zaak kwam, stond de eigenaar van de reu op een bepaald moment zijn hond aan te sporen; "Allez, Johnny, haal je mes boven!" En toen de mannen er zich, na lang wachten, hadden bij neergelegd dat er niets zou van in huis komen ...

is het er dan vrij onverwacht toch nog van gekomen. Iedereen content. De honden ook, denkt Marcel.

Marcel vertelt dat zo smeugig dat moeder, die eigenlijk boos hoort te wezen en aanvankelijk kwaad en onverstoorbaar voor zich uit zat te kijken, een profijtige glimlach niet kon onderdrukken.

-Allez, en nu maar afwachten wat ze er zal van terechtbrengen.

Als je naar die stomme hond kijkt, die daar languit in de zetel ligt te slapen, kun je je moeilijk voorstellen wat ze en paar uur geleden heeft meegemaakt. Zou ze er enig besef van hebben dat er nu misschien nieuw leven in haar buik aan het groeien is?

Zaterdag 29 juni 1957

Geleidelijk aan is alles aan verandering toe. Neem nu zoiets eenvoudigs als de dagelijkse boodschappentas. Vroegere generaties vrouwen gingen met een rieten mand of paander naar de markt. In de Sint-Lievenspoortstraat was iedereen overanderlijk met een lederen of een imitatielederen boodschappentas op stap... nu gebeurt dat al een onveranderlijk met een netzakje, dat je kunt samenplooiën en in je zak kunt stoppen... en in Amerikaanse films zie je de mensen altijd met papieren zakken uit de winkel komen.

Daniël VAN RYSSEL
(‘t vervolgt)

ONZE DOKWERKERS VAN WELEER

In ons familiealbum is er een oude vergeelde foto van mijn vader zaliger met een onderschrift dat wat pompeus aandoet: C.B. contremaître au chantier de Monsieur Delalou.

Vader was er werkleider en prijkt op de foto midden zijn werkvolk, stoere dokwerkers, met de grijphaak in de hand en een schouderbescherming in leder of stof. Ik heb die foto goed bekeken en moeder, die ze gekend heeft, gaf de nodige commentaar.

Daar vader vroeg gestorven was en ik hem nooit heb gekend, kon ik geboeid luisteren als zij ons vertelde over vader “zijn” dokwerkers. Zo heb ik ze leren

kennen en was ik vertrouwd geraakt met hun jargon, hun levenswijze en hun zware arbeid.

Het was toen een harde tijd voor onze dokwerkers en als wij nu gelukkig mogen vaststellen dat die mensen die vroeger op de laagste trap van de maatschappij geplaatst werden, nu, in deze tijd tot de "heren" van de werkende klasse behoren. Wij kunnen ons daar slechts over verheugen.

Ik ga hier geen sociologische studie maken over de toestand en de evolutie in de wereld van de havenarbeiders, daar ik er niet bevoegd in ben, maar alleen enkele herinneringen en belevenissen verhalen, zoals ik ze in mijn hart en geest heb bewaard.

De havenwijk, de Muide, heeft een twijfelachtige reputatie. Als je met iemand uit het centrum van de stad spreekt en hij verneemt dat je van de Muide bent, dan zie je op zijn gezicht dat hij denkt: "'t Zal nie vele zijn". Ik heb deze bewering steeds met klem tegengesproken. Zeker, de Muide is geen residentiële wijk en men treft er geen grote villabuurt aan, maar het geluk schuilt niet altijd achter luxueuze façades. Als men gelukkig is in de staat waarin men leeft, dan vindt men dit zowel in het "Fricandonpuurtje" als op de Rooseveltlaan.

Voor die minder goede reputatie werden, zoals in alle havenwijken, de zeelieden en de havenarbeiders aansprakelijk gesteld. Wanneer iemand als grof, onbeschoft of gemeen werd bestempeld is het niet zelden te horen: "Hij spreekt gelaak nen dokwiker, hij vloekt gelaak nen dokwiker en hij zuipt gelaak nen dokwiker."

Verdienden die mensen dan werkelijk die slechte reputatie? Inderdaad, de dokwerker was geen salonjonker en hij had niet in een met kant omzoomde wieg geslapen. Zijn taal en houding waren ruw en onbeschaafd en hij deed geen moeite om dit te verbloemen. Ten andere: tot wat baatte het? Want hier rijst een tweede vraag op: "Wie had die mensen zó gemaakt en wat heeft men gedaan om daar iets aan te veranderen? Was het te verwonderen dat die mensen zich op die wijze gedroegen als men gedenkt hoe onmenselijk zwaar die arbeid was en op welke wijze men hen behandelde? Het waren zeker niet met lieve woorden dat ze tot het werken werden aangespoord. Vloeken en verwensingen waren niet uit de lucht, en ik heb dikwijls als kind bepaalde uitdrukkingen gehoord die we in overmoed in ons vocabularium inlasten, tot grote ontzetting van moeder. Ook de levensomstandigheden van die mensen waren allesbehalve benijdenswaardig. Niet steeds was er werk voor iedereen, en bijzonder in de winter was het voor vele dokwerkersgezinnen een tragische tijd als er geen schepen binnenkwamen: om dan maar niet te spreken over de schandelijke manier van aanwerven. Hoe gebeurde die aanwerving? De dokwerkers gingen naar de "standplaats" waar ze in groepjes wachtten om "gepakt" te worden. Dan kwam de foreman, hij bekeek het groepje en pikte er enkelen uit

die naar de aanlegplaats van het te ontladen schip werden gestuurd. Dat waren de gelukkigen, voor de anderen was het weer een dag van werkloosheid en nog wat meer armoede. Dan ging de foreman naar een tweede standplaats en pikte er weer enkelen uit en zo verder tot hij zijn getal had bereikt.

Waarom wierf die foreman niet ineens een ganse groep aan? Heel eenvoudig, die man was cafébaas en het waren zijn klanten die hij werk verschafte en het loon werd in zijn herberg uitbetaald met al de gevolgen die men wel kan raden.

In de straat waar ik woonde, zie ik nog altijd de vrouwen van de dokwerkers vroeg in de voormiddag aan de huisdeur staan, op uitkijk. Als ze hun man aan de hoek van de straat zagen omdraaien, wisten ze dat hij weer niet “gepakt” was en men hoorde hen triestig mompelen: “Hij es doar were, weeral gien wirk, hoe goa’k mijn huishuure betoale?”

Ook de huisvesting van vele dokwerkers was mensonterend. Soms met zes, zeven kinderen in die ongere steeleges, in een huisje met één plaatsje op het gelijkvloers en een kamertje boven, een paar gemakken en een pompje voor algemeen gebruik van de cité-bewoners, men kent het genre! Zo had ik op school een vriendje, zoon van een dokwerker, die mij eens vroeg: “Waar sloapte gij?” Ik antwoordde dat ik op de eerste verdieping sliep. Toen zij hij heel gewichtig: “Ik sloape mee mijn drei broerkes onder den trap.” Ik vond dat reusachtig en ik zei hem: “Ik zoe uuk zuu girre ne kier onder den trap sloape, meuge ‘k ne kier kome kijke?” Die avond sloop ik ongemerkt het huis uit en ging aankloppen in het steegje waar hij woonde. Toen ging het deurtje van het huisje open en toen ben ik in het eerst van mijn leven geconfronteerd geweest met wat genoemd wordt; “De zwarte stinkende ellende.” Een walm van bedorven lucht met geuren van afwaswater en petroleum sloeg mij in het gezicht, en daar op wat lappen en vodden onder de trap, ontwaarde ik de drie slapende kinderen, terwijl mijn vriendje er triomfantelijk bijstond. Alhoewel ik zelf geen rijkemanskind was, besepte ik zeer goed welke schrijnende armoede daar heerste, en mijn geestdrift om ook eens onder de trap te slapen daalde onder nul.

Is het dan ook te verwonderen dat menig dokwerker na hun zeer zware dagtaak ‘s avonds het huis ontvluchtten om wat gezelligheid te zoeken in de herberg en hun zorgen trachtten te vergeten, weg van een klagende afgetobde vrouw en zeurende kinderen, weg uit het enge keukentje waarin men zich nauwelijks bewegen kon. Het was niet goed te keuren maar... het is te begrijpen.

Wij moeten natuurlijk niet veralgemenen. Voor sommige dokwerkers was het in die jaren dat de haven floreerde wel een goede tijd, nl. voor de zogenaamde “vaste mannen” die regelmatig werk hadden. Hun aantal was echter zeer beperkt. Ook de dokbazen verdienden dan grof geld. Daarvan getuigen nog en-

kele pompeuze woonhuizen op de Muide die door hun uitzicht en grootte schrill afsteken tegen de werkmanswoningen waartussen zij gebouwd waren.

Die dokbazen werden meestal met hun bijnaam genoemd zonder daar aanstoot in te vinden. Zo sprak men van “Den Beer”, “De Schoender” (Schoener ?), “d’Elfmissie”, “De Toarte”, “Den Hond”, “de Sturke”(de Stukwerkers), enz.

Een luimige anekdote heb ik eens horen vertellen over “De Schoender”. Zijn vrouw, een imposante dame, hield er een winkel van werkklederen op na. In de buurt was zij gekend als “Sosse Merci”. Eens kwam een dokwerkersvrouw een werkbroek kopen voor haar man. Toen zij er mee thuiskwam stelde ze vast dat de broekzakken ontbraken. Zij ging terug bij Sosse Merci en bekloeg zich daarover, maar Sosse antwoordde prompt: “Mijne man hee gezeid dat er gien zakke in een wirkbroek moete zitte, ze zoen er te veel hulder hande insteke en zuu nie wirke”, en daarmee kon de vrouw het stellen.

De zaterdagavond gonsde het op de Muide van leven en beweging. In de herbergen van de foreman was het een drukte van belang, bijzonder als het “boetenied” was. Kaartende en drinkende klanten, soms vergezeld van vrouw en kinderen zaten er luidruchtig en met veel omhaal van woorden de miseries van de werkdagen weg te spoelen onder schuimend bier, terwijl de vrouw van een “tsuurke” slurpte en de kinderen een zakje “kroakmandels” oppeuzelden. Velen gingen die avond ook bij de “barbier”... om zich te laten schirren. Gekende kappers in die tijd waren “d’ Elfmissie” en “Den Bril”. Soms gebeurde het dat moeder mij bij “Leon de coiffeur” stuurde, dat was familie van de dokbaas “d’ Elfmissie”... en gewoonlijk zaten er veel dokwerkers om “geschorren” te worden. Leon was een gepatenteerde plaaggeest en ik had er een heilige schrik van. Als ik zijn kapperssalon binnentrad vroeg hij mij steeds zeemzoet “Est veur te schirre, want ‘k zie dat uwwen board er al goe deurekomt”. Verontwaardigd protesteerde ik dat het was “veur mijn hoar te snijje oop ne frou-frou”. Dan gebeurde het dat de dokwerkers er nog “een schupke bijdeden” en ze plaagden mee. “Leon, ‘k zoe guul zijn tuute afschirre, ‘t zal tons percies ne koasbol zijn”. Ik schreeuwde het uit: “‘t Es nie woar, ‘t moe mee ne frou-frou zijn, hee mijn ma gezeid.”

Een voor een ging dan elk op zijn beurt en liet zich door Leon en zijn knechten “schirren”. Eindelijk moest ik dan in de grote stoel plaatsnemen. Ik zat op de knieën en voelde mij zoals een lam dat naar de slachtbank was geleid. Toen deed Leon mij de witte doek om en snoerde het lint wat al te strak toe zodat ik jammerde: “Leon, ge goat mij versmachte.” Maar Leon zei ijzig: “‘k geluue da’k goa beginne mee uwe neuze en uw uurkes wa te verklane, want die zijn veel te lange” en vervaarlijk zwaaide hij met zijn schaar voor mijn gezicht, zodat ik luidkeels aan het bleiren ging, tot groot jolijt van de dokwerkers.

Angstig volgde ik de beweging van zijn schaar en tondeuze die vervaarlijk

dichtbij het restje haar kwam dat nog als frou-frou zou moeten doorgaan. “k Zal dat uuk moar afsnijje” mompelde de plaaggeest, maar ik schreeuwde wanhopig: “t Moe mee ne frou-frou zijn.” Eindelijk was de marteling voorbij en haastte ik mij uit de voeten zonder nog aan de deur te roepen; “k Zal het aan mijn ma zeggen, zulle, luuleke elfmisse”.

Wanneer 's avonds om 6 uur de “sirène” ging, zag men de dokwerkers uit de haven komen. Zwart en bestoven, met zware tred en licht gebogen alsof zij nog de zware sparren of stapel gezaagd hout op de schouders droegen die soms tot bloedens toe waren gekneusd. Dan gingen sommigen binnen bij Roste Juul, een vleeshouwer die vettedarmen en “virkesmutsen” kookte en die door de dokwerkers zeer geapprecieerd werden. Smakkend en kauwend verorberden zij op een stuk dagbladpapier met wat zout de heerlijke lekkernij. ‘t Kon maar smaken!

Als dan de avondzon stilaan in het Westen onderging, dan speelden wij nog steeds in de hangars van de “houtbassijn”... of onder de bakkedirre (embarcadère) waar de dokwerkers vaak hun toevlucht zochten als ze “hulder gruute commissie moesten doen”. Buiten de “bakkedirre” rook het in het houtdok heerlijk naar gezaagd hout en mijn moeder beweerde mordicus dat het zeer gezond was in de nabijheid van de “stoavels” of de “sperre” te vertoeven, daar ze de geur van de bossen en wouden meebrachten. Ze hoefde ons dat niet te vertellen want wij waren er niet weg te krijgen.

Zo groeide ik op in het midden dat mij zo dierbaar is gebleven en ik breng een eresaluut aan die stoere werkers van weleer. De meesten hebben voor altijd hun “haak” aan de muur gehangen, na een leven van hard labeur, van veel miserie, minachting en weinig gewin, maar het zijn zij geweest die hun steentje hebben bijgedragen om onze Gentse haven groot te maken. Constan Meunier heeft gelijk gehad als hij hen in brons heeft vereeuwigd.

Ik sluit mijn familiealbum en ik zeg met een tikje weemoed: “Vader, ik zal uw dokwerkers niet vergeten.”

Albert BRY SSE

11 juli 1977

HUWELIJKSVERRASSINGEN IN GENT EN OMSTREKEN

In de volkskundige bibliografie "Liefde en huwelijk" vindt men in het classificatieplan Hoffmann-Krayer (nr. x B6) verrassingen waarmee pasgehuwden kunnen geconfronteerd worden op hun huwelijksdag. Het volksgebruik dateert vanaf de aanvang 20ste eeuw, mogelijk nog van vroeger. Het is algemeen verspreid in Vlaanderen onder diverse benamingen verschillend van streek tot streek.

We starten met enkele voorbeelden van kwaadaardige aard, bedoeld als misprijzen of belachelijk maken van de bruid en/of bruidegom., o.a. :scherminkelelen of charivari (ketelmuziek): strooien van zaagsel, kaf, klodden (afval gezwingeld vlas): hangen van grote pop in een boom, symbool van bruid of bruidegom wonend in de buurt, die heel wat jongens of meisjes heeft ontgoocheld voor een huwelijk.

Voorspoed, welstand, geluk en veel kinderen zijn de beste wensen humoristisch uitgedrukt in woorden maar ook in daden, zoals: rijstworp, kakofonie van ketelmuziek met slepende potten, pannen en dozen vastgebonden onder de auto van het bruidspaar; versiering van de woning waar de pasgehuwden hun intrek nemen, met bloemen en panelen waarop gelukwensen in woord en beeld geschilderd staan; koord spannen over de straat om inkom van de woning te verhinderen; wanorde scheppen in het huis, vooral in de slaapkamer, als poets voor de eerste huwelijksnacht.

Nemen we thans uit de geciteerde huwelijksverrassingen twee voorbeelden onder de loupe die in Gent en omstreken algemeen bekend zijn, o.a. : de huisversiering en de rijstworp. Mogelijks zullen de bijzonderheden hierover de lezer van deze bijdrage ook verrassen.

De huisversiering heeft wellicht een honderdjarig bestaan achter de rug. Geburen of vrienden nemen het initiatief om de woning op de huwelijksdag te versieren met bloemen, kransen, beschilderde panelen met teksten en tekeningen. Wanneer de trouwers in de late avond of vroege morgen voor hun deur komen te staan worden ze verrast door de decoratieve welkomstgroeten op hun huisgevel.

We kregen op zaterdag 21 augustus 1999 in ons buurt te St.-Amandsberg, O. De Reusestraat, de kans dergelijke huwelijksverrassing te zien. De gevel van het appartementsgebouw nr. 42, tweede verdieping was behangen met bloemen en twee grote beschilderde panelen.

Met het doel hierover een artikel te schrijven, hebben we een beroep gedaan op onze buurman Wim Baert (nr. 45) om hiervan een foto te nemen. We bedanken hem voor dit dienstbetoon, zowel aan ons als aan het Museum voor

Volkskunde te Gent om te bewaren in het archief van de bibliotheek. Mogelijks zijn er nog kandidaten en bibliotheken volkskunde die in dergelijke documentatie belang stellen.

De naam "Johan" bracht ons op het spoor om in het appartement de namen van bruid en bruidegom te ontdekken: Johan Van Eetvelde en Katrien Welvaert. We laten Katrien aan het woord voor de informatie over de huwelijksverrassing.

“We zijn getrouwd zaterdag 21 augustus. De bloemen en twee panelen met de huwelijkswensen - die we nog bewaard hebben - waren voor Johan en mij geen onverwachte verrassing. Beiden zijn we lid geweest van een landelijke jeugdbeweging waaruit een vriendenkring is ontstaan. In de groep is het gebruikelijk bij het huwelijk van de leden, ze te verrassen op de manier die we zelf hebben meegemaakt. De namen van de grappenmakers zijn ons bekend. Op beide panelen staan de initialen SCEDMG, de eerste letter van de voornamen: Stefaan, Cindy, Els, Dirk, Mario, Geert. De teksten op de panelen zijn voldoende duidelijk om daar nog een woordje commentaar aan toe te voegen.”

Uit een onderzoek van de rijstworp in de stad Gent (Oost-Vlaamse Zanten 1971, blz. 188) is gebleken dat het huidige volksgebruik zou ontstaan zijn omstreeks 1945. De datum is de periode waarin de eerste soldatenhuwelijken van Amerikanen met Gentse meisjes plaatsgrepen. De Amerikaanse soldaten hadden er in de oorlog 1940-1945 kennis mee gemaakt als een volksgebruik in Azië. Het is een symbolisch gebruik in verband met de vruchtbaarheidsritus. Op heden heeft de rijstworp een halve eeuw traditie achter de rug.

Het klinkt wellicht vreemd thans te vernemen dat in sommige parochies, na de huwelijksplechtigheid, de rijstworp niet wenselijk is aan de poort van de kerk. Ter informatie hebben we persoonlijk contact genomen met de pastoors van de parochies Lochristi en Beervelde om de ware toedracht van die bewering te achterhalen. Beiden hebben ze het feit beaamd. Ze verzekerden mij dat hun parochie geen uitzondering is: velen van hun collega's houden er dezelfde mening op na.

De motivering van hun handelwijze werd ons als volgt meegedeeld. Het wegwerpen en vernielen van voeding is een mensonwaardig gebaar.

Welwetend dat de dag van vandaag duizenden kinderen en volwassen sterven van honger. Zowel op het gemeentelijk als op het parochiaal vlak is het verboden de straat te verontreinigen. Waarom zou rijst op de grond gooien hierop een uitzondering zijn? Natte rijst biedt gevaar voor uitglijden. Opkuis van gestrooide rijst in of voor het portaal van de kerk biedt gevaar voor uitglijden. Opkuis in het portaal van de kerk vraagt tijd en werk. Wanneer verloofden op de pastorie komen afspreken voor datum en kerkdienst worden ze van de pastoor verwittigd dat de rijstworp liefst achterwege blijft aan de kerk. Pasgehuwden deelden ons mede dat in Lochristi de verloofden verwittigd worden door de pastoor. Op de dag van huwelijk hangt een bordje aan het kerkportaal “Verboden rijst te werpen”.

Inlichting nemend in het bisdom Gent, kregen we volgend antwoord:

Er bestaat geen nota noch onderrichting over de rijstworp in of aan de kerk. Elke pastoor moet zelf uitmaken in zijn parochie “Wat mag en wat niet mag.”

We hebben tevens ons licht over dit onderwerp aangestoken in het stadsbestuur "Dienst Huwelijken". Het antwoord luidt: "Nee, in de trouwzaal en gangen van het stadhuis; Ja, buiten het stadhuis op het troittoir onder de trap van de trouwzaal".

Belangstellenden in het behandeld onderwerp kunnen hun opmerkingen of aanvullingen in verband met huwelijksverrassingen aan de auteur overmaken.

Marcel DAEM
15.02.2001

GENTSE MEMORIEDAGEN: 10 EN 11 MEI

10 Mei 1540

De kanunikken van St-Baafs verlaten de gewezen abdij om processiegewijs, met hun relikwieën, naar de St-Janskerk te trekken.

10 Mei 1562

Eerste steenlegging van de kaaimuren op de Gras- en Korenlei. De werken waren beëindigd in 1565.

10 Mei 1653

Opening van een kapel van de Discalsen op de gronden van de oude Leeuwenmeers.

10 Mei 1786

Edict van Jozef II aangaande de reglementering van processies.

10 Mei 1806

De hoteliers en herbergiers moeten voortaan 's avonds een verlichte lantaarn plaatsen boven de ingangseur van hun etablissement.

10 Mei 1810

Stichting van de "Muziek of Toonkunst Maatschappij van Sinte-Cecilia"
Het casino op de Coupure werd gebouwd door de Koninklijke Maatschappij voor Landbouw en Kruidkunde in samenwerking met St-Cecilia.

In 1838 kwam het tot onenigheid tussen beide maatschappijen. St-Cecilia kocht de eigendom "Ten Spiegelhove" in de Nieuwe Wandeling en bouwde er een concertzaal, maar kort daarna werd de maatschappij ontbonden.

10 Mei 1837

Geboorte van Guillaume Verspeyen. Een figuur die in de 19e eeuw een belangrijke rol speelde in de journalistiek.

Gedurende een halve eeuw was hij hoofdredacteur van het Gents franstalig katholiek dagblad "Le Bien Public", een ultramontaanse krant die een strijd op leven en dood voerde met de liberalen. Wij kunnen ons nu nog moeilijk voorstellen met welke hevigheid, met welke verbeterheid die strijd toen gevoerd werd.

De aanvoerder van deze pennestrijd langs katholieke zijde was Guillaume Verspeyen die ook een geduchte debatter was en de bijnaam kreeg van "de Gentse Veuillot".

Na het St-Barbaracollege ging hij Rechten studeren aan onze Universiteit, maar zijn strijdvaardigheid moet er al vroeg ingezet hebben, want hij lag aan de basis van een incident dat de val zou veroorzaken van de regering De Decker.

In een les onderzocht Professor Basseur de invloed van het Christendom op het natuurrecht. Verspeyen protesteerde heftig in volle klas en beweerde dat Basseur de godheid van Jezus-Christus loochende.

Als protest verliet hij met 4 andere studenten onze Universiteit en trok naar Leuven waar hij in 1859 promoveerde tot Doctor in de Rechten.

Kort daarna zat hij reeds op de redactie van "Le Bien Public".

Op het eerste katholiek congres in Mechelen in 1886 hield hij een vurig pleidooi voor de wederinvoering van de Sint-Pieterspenning.

Hij was ook een van de stichters van de Katholieke Schoolpenning.

Verspeyen had zijn bureau in het Pensstraatje dat in 1942 herdoopt werd in Gruuthuusestraat. Maar hij woonde, niet meer of niet minder in het Gildehuis van de Vrije Schippers op de Graslei. Een huis dat hij in 1897 aan de Staat verkocht voor het toen niet onaanzienlijk bedrag van 70.000 goudfranken.

Guillaume Verspeyen overleed in 1912 op 75-jarige leeftijd en werd begraven op het Campo-Santo.

Toch even vermelden dat de Verspeyenstraat niet naar hem genoemd werd, maar naar Jan Verspeyen die overleed in het jaar dat Guillaume geboren werd en die gans zijn fortuin naliet aan de Commissie der Burgerlijke Godshuizen.

10 Mei 1860

Men begint de afbraak van de Predikherenkerk.

Waar het 6 eeuwenoude meesterwerk gestaan had kwam nu een kale plek. De eerste steen van deze kerk werd gelegd in 1240, in 1280 was ze af. Ze was een van de meest gewaagde en stoutste constructies van die tijd en werd algemeen beschouwd als een der mooiste van Vlaanderen.

Volledig opgetrokken in Doornikse steen had ze een lengte van 52m. en een breedte van meer dan 22 meter. Een houten gewelf bevond zich 29m. boven de vloer.

Het speciale aan die kerk was dat ze geen koor of kruisbeuken had, nergens waren er ondersteunende pilaren te zien, het was één grote open ruimte. Het reusachtig dak steunde enkel op de buitenmuren.

Ze paalde aan het Predikherenklooster en de ingang was in de Onderbergen. Na de val van het Calvinistisch Bewind kwamen de Predikheren terug in het bezit van hun kerk waarin zo ongeveer alles vernield was, maar enkele jaren later was zij terug een der schoonste en rijkst versierde kerken van de stad.

Onder het Frans Bewind werd ze openbaar verkocht als nationaal goed. 17 Paters en Broeders die de burgerkledij hadden moeten aantrekken konden ze terug inkopen. Maar financieel ging het de paters niet zo goed en in 1823 zagen ze zich verplicht hun kerk en klooster te verkopen. In de verkoopakte werd wel opgenomen dat de kerk als bidplaats mocht dienen zo lang de paters leefden, maar dat betekende in zekere zin het doodvonnis. Alhoewel de kerktoren in 1843 al vernield was werd de laatste mis er gecelebreerd op 2 Oktober 1854, om 8 uur 's morgens.

Zelfs wanneer ze niet meer gebruikt werd voor de eredienst had men ze gemakkelijk kunnen inrichten voor een andere functie, zoals bvb. een feest- of tentoonstellingszaal. Ze was immers ideaal gelegen.

Monumentenzorgers en kunstminnaars protesteerden heftig tegen de geplande afbraak, maar toen, net zoals nu, wordt naar die mensen nooit geluisterd. Het is pas 100 jaar later dat men tot de conclusie komt dat zij gelijk hadden.

De unieke kerk waar o.a. Jan Van Cleef en Gaspard De Craeyer begraven lagen werd herleid tot een enorme hoop steengruis die voor 7 binnenschepen een volledige lading betekende. De kerk werd gebruikt om de dijken van de polders te verstevigen. Toch wel een rijk land dat voor zo iets dergelijk materiaal kan gebruiken.

Vóór haar vernietiging maakte Charels D'Hoy er nog mooie foto's van.

De St-Henrikerk te Sint-Lambrechts-Woluwe die in het begin van deze eeuw gebouwd werd op initiatief van Leopold II is een exacte copie van de 13e eeuwse Gentse Predikherenkerk.

10 Mei 1919

Dood te Rijsel van Jan Seranne.

Deze arbeidsleider werd te Gent geboren op 3 Mei 1842.

In 1867 volgde hij Jan De Ridder op als voorzitter van “De Broederlijke Wevers”.

Bij de staking bij Parmentier-Van Hoegaarden in 1861 werd hij aangehouden en veroordeeld tot 6 maanden gevangenisstraf.

Bij zijn vrijlating heerst hier volop de katoencrisis en hij wijkt uit naar Rijsel. Hij werkt afwisselend in Gent, Roubaix en Rijsel.

In 1868 stichtte hij hier een sectie van de Internationale. Hij moet wel een onstandvastig karakter gehad hebben want op de 19 jaren dat hij in Gent woonde veranderde hij 14 keren van adres.

10 Mei 1926

Inhuldiging van het monument aan Emile Claus in aanwezigheid van Koningin Elisabeth. Het werd gemaakt door Yvonne Serruys.

De “Vader van het Luminisme” werd geboren te Sint-Eloois-Vijve op 27 september 1849. Hij stierf in zijn villa “Zonneschijn” op 5 juni 1924. Op die dag had hij juist een boeket rozen ontvangen van Koningin Elisabeth die hem de volgende dag zou bezoeken...

11 Mei 1745

Slag van Fontenoy.

In deze slag van de Oostenrijkse Successie-oorlog behaalden de Fransen de overwinning. Dit liet Louis XV toe zijn opmars naar het binnenste van het land voort te zetten en Gent in te nemen.

11 Mei 1800

Stichting van de “Société Médicale”.

Dr. Bernard Coppens werd er de eerste voorzitter van. Zij verzorgde o.m. de koepokineringen.

11 Mei 1806

Stichting van “De Borze”.

Onnodig te zeggen dat er in die tijd nog geen sprake was van maatschappelijke zekerheid. Wanneer iemand ziek werd of door andere redenen werkloos, werden de inkomsten plotseling afgesneden en werd men afhankelijk van de liefdadigheid. Het was op initiatief van Jan-Frans de Laval, stadsbibliothecaris en letterzetter, dat een onderstandskas voor letterzetters, drukkers en boekbinders gesticht werd die de naam meekreeg van “De Borze”.

Het eerste reglement bestaat nog en het ligt zeker in onze bedoeling niet het hier te publiceren, maar wij willen u enkele typische passages niet onthouden. Een bestuur bestond er niet, alle beslissingen werden genomen door de Alge-

mene Vergadering. Om lid te kunnen worden moest men minstens 3 jaar het beroep van letterzetter, drukker of boekbinder uitoefenen en in de stad wonen. Artikel 2 bepaalde: "Er zal wekelijks op elke Drukkerij en Binderij eenen Ontfanger daertoe aengesteld, ontfangen worden een Decim of vlaemschen stuyver per Compagnon of Leerling, welken Ontfanger zal gehouden zijn alle maenden de penningen te behandigen aen den Kassier."

De zieke leden ontvingen, na 7 dagen werkonbekwaamheid, een bedrag dat afhing al naar gelang zij thuis behandeld werden of in een hospitaal.

Oude compagnons die definitief werkonbekwaam werden, ontvingen wekelijks een schelling courant, in afwachting dat ze opgenomen werden in een huis van weldadigheid. Maar opgepast! Het hing er wel vanaf over welk soort ziekte het ging, want Artikel 22 bepaalde: "Degenen die zig ziek maekt, 't zij door dronkenschap, 't zij door het verkeeren in slegte huizen, kan geene prentie maeken op de borze".

Op de vergaderingen moest men zich behoorlijk gedragen, want er waren boetes voorzien "ten profijte der kasse". Deze gingen in stijgende lijn voor: elkaar uitschelden, handgemeen worden en bloed doen vloeien.

Bij de stichting van "De Borze" waren er 56 leden uit 9 drukkerijen.

11 Mei 1824

Geboorte van de Hertog Engelbert van Arenberg.

Zijn volledige titel luidde: Engelbert, Hertog van Arenberg, Hertog van Aarschot, Croy, Meppen, Prins van Rebecq en van Recklinghausen, Ridder van het Gulden Vlies.

Deze schatrijke hertog van Duitse origine bezat een kasteel te Heverlee en had op vele plaatsen uitgestrekte landerijen.

Allemaal goed en wel, maar nu zijn verband met Gent.

In de 2e helft van de 19e eeuw hingen er zware dreigingen over het St-Elisabethbegijnhof en over het Klein Begijnhof in de Lange Violettenstraat. Sinds de Franse bezetting hingen de begijnhoven af van de Commissie der Burgerlijke Godshuizen. Deze had het plan opgevat om een hele serie verlieslatende godshuizen te laten ontruimen. De bedoeling was de behoeftigen van St-Janten-Dulle, St-Jacob, St-Laurentius, St-Pieter-en-Pauwel, Alyns en Schreiboorn onder te brengen in twee begijnhoven.

Het hoeft wel niet gezegd dat de begijnen weinig enthousiast reageerden op dit plan. Niet alleen zouden daaruit voor hen heel wat financiële lasten voortvloeien, maar er was bovendien de principiële kwestie van de aantasting van hun rechten. Er volgden eindeloze discussies, maar de begijnen zouden ten slotte moeten buigen. Voor het Klein Begijnhof kwam de redding in 1862 wanneer de Hertog van Arenberg voorstelde het begijnhof te kopen voor 700.000 fr.

Aangezien dit bedrag hoger lag dan het eigen schattingsbedrag van de Stad, werd onmiddellijk toegehapt.

In het St-Elisabethbegijnhof gingen de strijd en de pesterijen verder. In 1872 werd de situatie onhoudbaar voor de begijnen en dan verschijnt opnieuw de beschermengel Engelbert. Op minder dan 2 jaar tijd laat hij een volledig nieuw begijnhof bouwen op St-Amandsberg.

Onze 2 begijnhoven waren dus voorlopig gered, maar de zorgen waren nog niet voorbij want na de Eerste Wereldoorlog werden ze onder sekwester geplaatst als "Duits bezit". De sinds meer dan 40 jaar overleden Hertog was immers van Duitse origine. Het zag er slecht uit voor onze begijnhoven. In 1924 kwamen 2 bedienden van het sekwester het Klein Begijnhof in loten verdelen om het openbaar te verkopen. De redding van de 2 begijnhoven kwam er in 1925 toen ze van de Staat afgekocht werden door 2 verenigingen zonder winstbejag.

De Hertog van Arenberg overleed in zijn kasteel van Heverlee op 28 Maart 1875. Hij was toen 51 jaar.

11 Mei 1833

Bezoek van Leopold I an Gent.

In die tijd waren koninklijke bezoeken aan een stad eerder zeldzaam, maar dat was zeker niet het geval voor Gent, het Orangistisch nest. Bleven veel leidinggevende Gentenaars koppig gekant tegen Leopold I, dan was Leopold even koppig om te trachten hen aan zijn zijde te krijgen. Hij was hier al geweest in Juli en September 1831 en kwam hier ook nog in 1832, 1833, 1834 en 1837. Het bezoek in 1833 draaide evenwel uit op een fiasco.

Hij was naar hier gekomen om zich op de hoogte te stellen van het havenprobleem. Zonder veel vertoon was hij aangekomen aan de Dampoort vanwaar hij zich onmiddellijk begaf naar het Dok en de haven.

En wat zag hij daar? Niets! Geen enkel schip in deze enkele jaren geleden zo drukke haven. Twee jaar voordien had Generaal Niellon palen laten slaan in de vaart nabij Zelzate om de Hollanders te beletten langs die weg aan te vallen. Het is een gekend feit dat generaals soms zeer kordate maatregelen kunnen nemen. Er kon dus geen enkel schip door het Kanaal van Terneuzen varen.

De Provinciale overheden hadden -misschien als compensatie voor het deprimerend bezoek aan de haven - een feestelijk banket georganiseerd te zijner ere. In het Gouvernementshotel begon het al zeer lekker te ruiken naar de heerlijke spijzen en het zou niet lang meer duren vooraleer men aan tafel zou gaan.

Het was Leopold, die men toch niet moest onderschatten, opgevallen dat een aantal personen die hij eerder bij ontvangsten in Gent ontmoet had, niet aan-

wezig waren. Hij vroeg het lijstje van de genodigden eens te mogen inkijken. Catastrofe! Niemand van de gemeentelijke overheden was uitgenodigd. De Koning eiste dat dit terstond zou gebeuren. Boden werden in allerijl naar de “vergeten” personaliteiten gestuurd waarvan velen trouwens bedankten voor de wel zéér late uitnodiging.

In de keuken liepen de koks rond met zelfmoordplannen: al die heerlijke gerechten waar ze zoveel zorg aan besteed hadden werden koud, kookten uit, of brandden aan. Het was met meer dan een uur vertraging dat men aan tafel ging. Niet alleen de soep was koud, ook de stemming had dezelfde temperatuur. Een ander gevolg was dat de Koning slechts het laatste gedeelte kon bijwonen van de voorstelling in de schouwburg. Ook daar was de “ambiance” zoek. Het grootste deel van de burgerij was weggebleven omdat de Koning zou aanwezig zijn en de uitvoering van de gebrachte stukken “La veste et la livrée” en “Le Concert à la Cour” van Aubert was ook al niet van aard om het enthousiasme hoog te doen oplaaien.

De volgende dag vertrok de Koning naar Brugge waar, hopelijk, alles iets minder zal tegengezeten hebben dan in Gent.

Hugo COLLUMBIEN

DE QUIZMASTER OVER HORTA, EEN ANTWOORD.

De grote struikelblok van de quiz 2000 was de hoofdvraag, nl. Gents Be-roemdste architect Victor Horta. Alhoewel men voorzichtig moet omspringen met superlatieven leek me deze uitspraak meer dan correct. Horta is de enige Gentse architect die in kunstmilieu's en zelfs daar buiten een internationale reputatie heeft. Hij had niet alleen een invloed op Belgische architecten, maar ook op buitenlandse tijdgenoten zoals Hector Guimard, de ontwerper van de ingangen van de Parijse metro's. Horta was meer dan een gebogen lijntje, zijn technische vondsten, zoals de openwerking en de indeling, hadden een invloed op de belangrijkste architecten van de vorige eeuw, zoals o.a. op Le Corbusier. Geen enkele architect kan in dit opzicht wedijveren met Horta, die op 6 januari 1861 het levenslicht zag te ... Gent en daardoor een Gentenaar was. Het grote probleem -waarbij zelf dhr. Jos Tavernier de kwiesmaster een kwistenbiebel noemt- is dat er thans zo weinig tastbaar aanwezig is van Horta in de Arteveldestad. Leon Elderweirt vermeldde “Horta heeft slechts 2 hui-

zen in Gent op zijn naam staan.” Verder merkt hij op dat mijn slapeloosheid te wijten is aan mijn verkeerde conclusie, dat Horta de grootste Gentse architect is. Dhr. Elderweirt vermeldt verder “Voor mijn part is Lodewijk Roelandt de beroemdste Gentse architect”. Misschien beurt het dhr. Elderweirt op als hij weet dat ook Horta een bewondering had voor het Gentse gerechtsgebouw. In zijn Mémoires (uitg. Brussel 1985) schreef Horta “de schoonheid van het beeld van Metdepenningen van Julien Dillens in Gent wordt versterkt door het gerechtsgebouw op de achtergrond...” Dat er te Gent zo weinig op de naam van Horta staat is in de eerste plaats te wijten aan het feit dat in zijn geboortestad nog geen degelijk onderzoek werd gedaan. Tijdens een klein onderzoek in de onuitgegeven archieven van Horta (Hortamuseum te St.-Gillis) vonden we dat oorspronkelijk in de 12 Kameronstraat te Gent geen twee, maar drie huizen naar de plannen van Horta werden gebouwd (nrs. 43,45,47) voor juffr. Geens.

Deze was zo opgetogen dat ze nadien nog een vierde woning liet bouwen door Horta te Gent.

Kort daarna kreeg hij opnieuw een opdracht te Gent voor dhr. Carpentier, voor wiens zoon hij later een villa te Ronse ontwierp. Horta ontwierp te Gent niet enkel woningen, maar ook grafmonumenten, o.a. in 1894 voor de familie Huybrechts op de Westerbegraafplaats te Gent.

Een navraag aldaar bleek overbodig, daar men geen inventaris heeft van de graven. Dat Horta in Gent geen andere woningen zou hebben gebouwd, lijkt bijna onaanvaardbaar daar zijn oom de belangrijke aannemer was van Les Chantiers Beerts et Coppieters. Ook het feit dat er in privaatbezit te Gent nog meubilair aanwezig is van Horta, kan hierop wijzen. In de jaren '80 van de vorige eeuw vermeldde men in het Gentse artistieke milieu dat er nog een zeer grote woning van Horta rond het Zuidstation bestond. Bij nader onderzoek bleek dat gebaseerd te zijn op de verkeerde vermelding door docent René Cazier, die tijdens zijn lesstof in de gidsencursus “Burgerlijke monumenten in Oost-Vlaanderen” stelde dat de Vooruit van Horta zou zijn.

Dhr. Marcel Vander Straeten merkt op dat er van zijn typische vormgeving (= florale Art Nouveau) hier(= Gent) niets te zien is. De reden daarvoor is te zoeken in het feit dat tot in de jaren '70 en '80 van de 20ste eeuw talrijke Art Nouveauwoningen in de Arteveldestad onder de sloophamer terecht kwamen. Nog een klein antwoord op de vraag van dhr. Tavernier, waarom de zilversmid Siegfried De Buck van pralines houdt. Wel voor deze typische Belgische delicatessen maakte hij een zilveren pralinetheater dat verworven werd door het Gents Museum voor Sierkunst.

De QUIZMASTER

AANVRAAG TOT DE BOUW VAN DE LATERE HERBERG DE STERRE

Pieter van Lancker, wonende te Sint-Denijs-Westrem, berichtte de abt van de Sint-Pietersabdij als wereldlijke heer, dat hij een deel van een partij grond, toebehorende aan de heer Ramont uit Gent, in cijns heeft genomen voor een termijn van zes maal negen jaar. De grond gelegen op Sint-Pieters-Aalst, vormt de bek met die de twee gekasseide wegen, respectievelijk naar Kortrijk en Oudenaarde van elkaar scheidde.

Van Lancker wenste er een herberg of afspanning, *een betaemelijk fraeij steenen huijs*, te bouwen. Daar het houden van een herberg slechts mogelijk was mits toestemming van de wereldlijke heer had hij die graag bekomen. In het antwoord, gedagtekend 18 februari 1778, werd hem gevraagd een ontwerp voor te leggen. Hij diende rekening te houden met de goede zeden en de wettelijke bepalingen voor het houden van een herberg en buiten de openingsuren geen dranken te schenken. Aan de proosdij zal hij jaarlijks een bedrag van acht schellingen overmaken. De herberg en andere eigendommen diende Van Lancker in borg te geven. De erfgenamen dienden zich, ook elk in solidum of solidair te verbinden.

De abt ging slechts akkoord voor een periode van drie maal negen jaar, die zal ingaan de dag dat Van Lancker de herberg zal gaan bewonen. Hij verklaarde zich akkoord met de gestelde voorwaarden. (1)

(1) Rijksarchief Gent, Sint-Pietersabdij, 2° reeks, nr. 17.

Nota

In *Oude Oostvlaamse Herbergen*, van Noël Kerckhaert, 2e druk, Gent, 1980, p. 266 lezen we: "eene oude bekende afspanning genaemd de sterre bestaende in huys ende erve, benevens nog twee huizen daer nevenstaende alle gestaen en gelegen te Gent buyten de Kortrijkse poort op St. Pieters Aygem komende van d'een zijde aen de kassijdeweg op Kortrijk en van d'andere zijde aen den kassijdeweg op Audenaerde".

Deze aankondiging stond te lezen in het dagblad "De Vaderlander" van 10 januari 1840.

Hierin is sprake van Sint-Pieters-Aaigem dit in tegenstelling net het in de aanvraag vermelde Sint-Pieters-Aalst. De laatste vermelding is de juiste. We veronderstellen dat men in 1840 niet goed meer wist waar de grens tussen de twee toponiemen lag. Deze grens kan gemakkelijk gereconstrueerd worden door het raadplegen in het Stadsarchief van "Atlas 98/21 bevattende de omleloper van het Canton van Ste Pieters Aelst opgemaekt in 1798 door den

gesworen Landt en de Edificie Meter mitsgaeders Pryser Jan Franciscus Dedeken". Op een kaart, omvattende het negende deel, zien we onder nr. 521 wat de ommeloper beschrijft als volgt; "Joseph Verspeyen met eene partije en hofstede wesende eene herberghe genaemt de Sterre en noch twee huysen groot twee en sestig Roeden abouterende noordt de Calseyde naar (Kortrijk) oost de Calseyde naer Audenaerde en zuydt de volgende (Herman Spilien) gebruykt bij Emanuel Joseph Lannoye".

De afspanning gaf ook de naam aan het huidig verkeersknooppunt. De herberg wer in 19?? afgebroken. Wie kan ons de juiste datum bezorgen? Met dank aan de heer André Verbeke.

Erik L. SCHEPENS

EEN PRACHTIG GESCHENK

Van de Heer **Marc Vandegehuchte** uit Wépion ontvingen wij een prachtig geschenk. Hij stuurde ons een reeks waardevolle boeken, waarvan wij hieronder de lijst publiceren.

- Les origines de la Ville de Gand. 1891
Alph. De Vlaminck.
- L'Eglise Saint-Jacques à Gand. 1928
Lucie Ninane
- Gand - Guide Illustré - 5 ième édition 1926
- De Jezuiten te Gent 1585-1773
1823-heden Dr. L. Brouwers S.J. 1980
- Histoire de Gand 1913
Victor Fris.
- Les Tribulations de l' Agneau Mystique 1945
Chanoine Van Den Ghein.
- Gent - in de Literatuur en 1935
- in de Folklore Dr. P. De Keyser
- De Diefstal van de Rechtvaardige Rechters 1966
K. Mortier
N. Kerckhaert.
- Adoration de l' Agneau Mystique de Van Eyck
à la cathédrale de Saint-Bavon à Gand 1957
F. Claeys Bouuaert.
- Petite histoire de la Ville de Gand et de
ses Institutions. 1904
Maurice Heins.
- De Hoofdkerk van Sint Baafs (Geilustreerde Gids 5e uitgaaf)
E.H. Gab. Celis (1,25fr)
- Ruines de l' Abbyae Saint-Bavon et Musée Lapidaire
Guide du Visiteur 1912
A. Van Werveke.
- 'S Gravensteen te Gent 1925
Gids voor den bezoeker Jozef De Waele en
Alfons Van Werveke (Fr.
2,00)

- De Lieve 1929
Eerste kunstmatige verbinding tussen Gent en de zee. J. Boes.
- Collége Ste Barbe 19.07.1914
Ste Barbara-College
- Het Toreken op de Vrijdagmarkt te Gent (KB) 1986
- Oudheidkundig Museum van de Bijloke -
Beknopte Gids- 1972
- Gand et la Flandre Orientale 1976

Wij hebben deze boeken gedeponneerd in het Documentatiecentrum.
Wij houden er aan de Heer Vandeguchte nogmaals hartelijk te danken voor deze zeer waardevolle gift.

DOCUMENTATIECENTRUM WERKING 2000

Bibliotheek

Uitleningen

Boeken	1999	2000
Algemeenheden	2	8
België-Buitenland	15	27
Economie	3	4
Gent	210	232
Geschiedenis (H)	228	149
Kunst	38	9
Localia	102	82
Natuurkunde	15	8
Onderwijs (1)	1	1
Oost-Vlaanderen	278	121
Sint-Amandsberg	65	32
Taalkunde	30	26
Volkskunde	28	26

Subtotaal	1.015	725
------------------	--------------	------------

Varia

Affiches	5	—
Kaarten	55	22
Plans	12	42
Foto's	10	19
Krantenknijsels	18	—
Subtotaal	100	83

Tijdschriften

	1.473	951
Subtotaal	1.473	951

Globaal uitleningscijfer	2.588	1.759
---------------------------------	--------------	--------------

ADMINISTRATIE

Gemiddeld uitleningscijfer per openingsdag (2u)	65 (40 zondagen open)	44 (40 zondagen open)
--	--------------------------	--------------------------

Aankoop boeken	40.478fr (37 werken)	24.334fr (- 16.144fr) (36 werken)
-----------------------	-------------------------	---

Pas verschenen, gratis binnengebrachte werken (27 ex.):	28.090fr (voor 11.115fr meer dan in 1998)	17.434fr (voor 10.656fr minder)
---	---	---------------------------------------

Giftenaantal	4.027	2.706
---------------------	--------------	--------------

Boete	770fr	1.055fr
--------------	--------------	----------------

Vernieuwing lezerskaart	20fr	40fr
--------------------------------	-------------	-------------

Geldelijke giften	20fr	205fr
Ruildiensten	164 (G: 62/00:102)	171 (G: 69/00:102)
Verkoop		
17 Plan Saurel (10% voor D.C.)	120fr	204fr
Varia	800fr	230fr
Totaal	<u>920fr</u> (- 486fr)	<u>434fr</u>
Nieuwe ontleners	20 (11 voor 00) (9 voor G)	8 (3 voor 00) (5 voor G)

COMMENTAAR BIJ DE WERKING

In commentaar bij werking 1997 heb ik vermeld dat sinds 1995 tot ons groot genoeg het uitleningscijfer opnieuw in stijgende lijn evolueerde. In 1998, op 3 uitleningen en in 1999 op 11 uitleningen na, stelden wij een status-quo vast.

Dit jaar (2000) is het uitleningscijfer geslonken, zoals men kan vaststellen bij het bekijken van de statistieken (p. 186). Een bibliotheek kent "ups en downs", goede en minder goede jaren.

2000 is bij de laatste te klasseren, men heeft soms te maken met inponderabilien die moeilijk te achterhalen zijn. "Na regen komt zon".

Acht nieuwe ontleners kregen dit jaar een lezerskaart. De bibliotheek stond 39 zondagen open voor het publiek, plus "opendeurdag" eind december. (868 bezoekers)

De drukste maanden waren januari met 112 en februari met 111 bezoekers. De zwakbezochteste waren september met 41 en juni met 67 bezoekers.

Traditiegetrouw zijn waardevolle werken aangekocht, dit voor 24.334fr (36 boeken). In 2000 werd opnieuw noch tijd noch moeite gespaard om pas verschenen werken gratis te bekomen.

Dit voor een globale som van 17.434fr (27 exemplaren). Dit jaar dus werd minder geld gependeed aan de aankoop van boeken (- 16.144fr) en heb ik ook voor een kleiner bedrag recensie-exemplaren binnengebracht (- 10.656fr). Onder de uitleentoppers vermelden we zoals elk jaar dezelfde rubrieken, met

dit jaar Gent op kop (232) gevolgd door Geschiedenis (149) en Oost-Vlaanderen (121).

Sinds 1997 is een nieuwe rubriek voorhanden met letter P. (waar personalia worden ondergebracht). De werken voorzien van een kleine "k" kunnen uiteraard geraadpleegd maar niet ontleend worden (een aanwijzing voor de ontleners).

Het Documentatiecentrum is niet alleen een uitleenbibliotheek, het heeft ook en vooral een belangrijke bewaarfunctie. Sinds twee jaar zijn twee speciale registers aangelegd.

1) Documenten: (ver. E. Schepens)

Raadplegingen:

1) Knipsels i.v.m. Destelbergen, Heusden, Mendonk, beluiken

2) Fondsen *Dr. M. Gijsseling* plaatsnaamgeving:

Destelbergen, Heusden, Mendonk, Drongen

Cyriel Vleeschouwers (Nieuwenbos) 1

Robert Van de Velde (Campo Santo) 2

3) Rubrieken familiepapieren 2

genealogie 1

notariële akten 1

Een achttal studenten kwamen in de bibliotheek werken raadplegen (geen ontleningen).

Tentoonstelling:

1) Braeckmanschool Sint-Amandsberg (foto's en documenten)

2) Straatnamen Destelbergen-Heusden

Toestand fondsen:

1) Marietje Van De Putte 1e schenking op P.C.

2e schenking wordt voorbereid

2) Cyriel Vleeschouwers: klaar om in te voeren

3) Maurits Gijsseling: klaar om in te voeren

4) Robert Van de Velde: wordt aan gewerkt

5) Robert Van Pottelberg: wordt aan gewerkt

6) Jozef Goossenaert: wordt aan gewerkt

Rubrieken :

1) familiepapieren: reeds meer dan 45 items op P.C.

- 2) bedrijfspapieren: bijna klaar om in te voeren
- 3) genealogie: idem
- 4) notariële akten: wordt aan gewerkt
- 5) politieke bladen en verkiezingen: wordt aan gewerkt (door Geert Geers)

Al deze rubrieken groeien aan. Nieuwe items worden bewerkt en ingevoerd. Verder werd er gewerkt aan knipselmappen, mappen socio-culturele verenigingen, theater, parochies, kermissen, buurtwerking, kunstgalerijen, Gentse Feesten, open monumentendagen, enz.

2) Een tweede voor afdeling *Curriculum Vitae* (genealogie-volkskunde) (ver. Juffr. Chr. Van Winckel)

14 bezoekers kwamen onze verzameling bidprentjes enz. raadplegen. (1 bezoeker komt soms naar verschillende namen zoeken).

Wat de werking van het kaartenarchief van het Documentatiecentrum betreft kreeg verantwoordelijke mevr. Martine De Raedt 6 bezoekers over de vloer, waarbij in totaal voor het jaar 2000, 51 kaarten werden geconsulteerd.

Alle "schenkingen" betreffende ons werkgebied Gent en Oost-Vlaanderen zijn van harte welkom en gevraagd:

Geboortekaartjes, communieprentjes, verlofings- en huwelijksaankondigingen, aankondigingen van jubilea, priesterwijdingen, kloostergeloften, doodbrieven en bedankingen, doodprentjes, devotieprentjes, aflaten, litanieën, kerst- en nieuwjaarswensen, feest- en verjaardagskaarten, foto's, prentkaarten, affiches (van esthetische of commerciële waarde), menu's, landkaarten, plannen, oude kranten, allerlei documentatie: folders, brochures, boeken, tijdschriften, verkiezingsdrukwerk, reclamedrukwerk (bv. Opening van een nieuwe zaak),...

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw mildheid.

Onze warme dank aan alle leden, instellingen en verenigingen die ons bereidwillig tijdschriften, en andere bronnen van informatie hebben geschonken.

Eén van onze betrachtingen is onder meer een jong publiek aan te sporen en te motiveren het centrum te bezoeken.

De bibliotheek wordt dan het trefpunt van studenten, soms onder de leiding van hun leraar om de weg te wijzen in de arcana van onze werkkring, wat zeer aanmoedigend is.

Wekelijks ontvangen wij dankbaar onze trouwe bezoekers, onthalen wij met vreugde de nieuwe leden en trachten wij een maximum aan service te verlenen. Wij waarderen de inzet van de ploeg vrijwilligers en idealisten, die onbaatzuchtig ijveren voor het welzijn van het Documentatiecentrum.

Ons publiek, dat regelmatig aanwezig is op de openingsuren, verdient eveneens onze dank voor de aanmoediging tot verdere ontluiking van de werking. Dit spoort ons aan, in de toekomst, nog meer hulp te bieden bij "researchwork". Zoals elk jaar al mijn sympathie en warme dank voor de hulp en de morele ruggesteun.

Namens alle medewerkers,

De dames: M. DE RAEDT
M. LIJBAERT
CHR. VAN WINCKEL
De heren: E. SCHEPENS
A. VERBEKE

De bibliothecaresse,
Mevr. VAN GELUWE-EGGERMONT A.

BIBLIOGRAFIE

In de reeks van boeiende boeken die de laatste jaren verschenen hoort "**Herinneringen uit Kinderjaren en Jeugd**" van Hans Van Werveke zeker thuis. Hans Van Werveke (1898-1974), zoon van Alfons, was een gekende en gewaardeerde figuur in Gent. Gedurende 42 jaar doceerde hij Geschiedenis aan de Universiteit.

In 1966 schreef hij een autobiografie ter intentie van zijn kinderen. De tekstst werd overgetypt en er werden 25 kopieën van gemaakt, bestemd voor de familie en enkele goede vrienden. Een exemplaar werd gedeponereerd in het Handschriftenkabinet van de Universiteitsbibliotheek met de clause dat het pas in het jaar 2000 openbaar mocht gemaakt worden.

Wij hebben er 34 jaar moeten op wachten, maar de tijd is nu toch gekomen dat iedereen kan genieten van deze "herinneringen".

Men vindt er veel interessante gegevens in over de familie Van Werveke, o.m. over onbekende aspecten van de figuur van zijn vader Alfons.

In de loop van zijn leven heeft hij veel contacten gehad met bekende figuren zoals Henri Pirenne, Paul Fredericq, Victor Fris, enz. Over al deze figuren krijgen wij veel informatie die onbekend was en een nieuw licht werpt op hun personaliteit.

Als oud-student van Henri Pirenne heeft hij altijd een grote bewondering gehad voor zijn oude leraar en de waardering moet wederkerig geweest zijn, want Pirenne noemde hem ooit "l' esprit le plus original parmi mes élèves." Ja, wij gaan daar niet meer over zeggen, u moet het boek zelf lezen en u zult er veel plezier aan beleven.

Het boek heeft een formaat van 17 x 24 cm , telt 151 bladzijden en bevat een 20-tal foto's waarvan de meesten nooit gepubliceerd werden.

Het kost 600fr. Men krijgt het thuis bezorgd wanneer men 700fr. overschrijft op rekening 000-1519870-74 van het Liberaal Archief -Kramersplein 23 te 9000 Gent. Eventueel bijkomende inlichtingen te bekomen op het telefoonnummer 09.221.75.05 van het Liberaal Archief.

Verleden jaar verscheen een schitterend boek: "**200 jaar Plantentuin in Gent**". Slechts weinig Gentenaars beseffen de waarde van deze unieke plantentuin met zijn meer dan 10.000 soorten. De meeste van onze lezers zullen wel weten dat onze Plantentuin gesticht werd in 1797 in de tuin van de gewezen Baudeloo-abdij en dat wij hem in grote mate te danken hebben aan figuren zoals de niet weg te denken Charles Van Hulthem en van Dr. Bernard Coppens die er trouwens de eerste directeur van was. De plannen ervan werden getekend door Jean-Baptiste Pisson.

De plantentuin maakte bij zijn stichting deel uit van de Ecole Centrale maar ging later over op de Universiteit. In 1903 werd de te kleine tuin van Baudeloo verlaten voor de actuele locatie in de Ledeganckstraat waar de gebouwen ontworpen werden door Louis Cloquet.

Tussen haakjes gezegd: deze Plantentuin alhoewel behorend aan de Universiteit staat ook open voor het publiek. Merkwaardig genoeg wordt daar maar weinig gebruik van gemaakt. Men zegt nochtans "Als het voor niets is is er altijd veel volk". Blijkbaar schijnen veel Gentenaars nog te menen dat het slechts met de Gentse Feesten is dat ze daar binnen mogen.

Buiten een historisch overzicht zijn er in dit boek hoofdstukken gewijd aan:

- Merkwaardige of interessante planten in de buitencollectie.
- Merkwaardige of interessante planten in de serres.
- Fungi in de Plantentuin.
- Risicoplanten in huis en tuin.
- Dieren in de Plantentuin.
- Onderzoek in de Plantentuin.
- Enz.

Ook een eerder deprimerend hoofdstuk over de huidige situatie en toekomstplannen.

Daaruit blijkt dat deze tuin aan het verkommeren is bij gebrek aan personeel (Geld!). Voor het dagelijks functioneren krijgt de Plantentuin **jaarlijks** 600.000 tot 700.000 fr.

Er zijn bijna 5 tuiniers (30 jaar geleden waren er 12).

Mede door personeelstekort is een groot en zeer waardevol deel van de orchideëencollectie (ooit de 7e op wereldvlak) afgestorven.

Wanneer men een vergelijking maakt met andere universitaire plantentuinen komt men tot beschamende vaststellingen. In Gent is er 1 tuinier per 1.000m² serre, in Leiden meer dan 10!

Wij leven toch wel in een zonderling land, een land waarin het geen enkel probleem stelt om 5 miljoen frank bij te passen om een stomme mosselpot te kopen, maar waar er geen geld is om een unieke plantentuin op een behoorlijke manier te onderhouden. Behoren wij echt tot de beschaafde landen?

Wat dit boek ook zeer aantrekkelijk maakt zijn de paar honderd prachtige kleurenfoto's.

A propos, wij hebben het altijd gehad over de "Plantentuin", maar heel oude Gentenaars spraken altijd over "den botanieken hof".

Het boek heeft een formaat van 21 x 29,5 cm, telt 239 bladzijden en bevat, zoals gezegd, meer dan 200 foto's.

Auteurs: Ronald Viane, Directeur van de Plantentuin en plantkundige Caroline Van den heede. Het boek kost 2.000fr. (Dergelijke boeken kunnen niet goedkoop zijn). Maar geïnteresseerden, opgepast! Dit boek werd gedrukt op slechts 1.000 exemplaren en vele honderden ervan werden reeds verkocht en ... dergelijke boeken worden niet herdrukt.

Uitsluitend te bekomen in de Plantentuin.

Een ander prachtig boek werd uitgegeven door het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen: "**Op Sleptouw door Oost-Vlaanderen**".

Het is een rijkelijke geïllustreerde en gecommenterde tocht langs 10 Oost-Vlaamse bevaarbare waterlopen.

Elke waterloop is het vertrekpunt van een boeiend verhaal: de werking van sluizen, de historiek van de steden, de industrie, de fauna, de flora, het leven van de schippers, enz.

Het bevat de volgende hoofdstukken:

1° Varen op de Bovenschelde tussen Kluisbergen en Gent.

2° Varen op de Leie tussen Zulte en Gent.

3° Varen in en door Gent.

4° Varen rond Gent op de Ringvaart tussen Melle en Langerbrugge.

5° Varen op het Kanaal Gent-Oostende tussen Gent en Knesselare.

6° Varen op het Afleidingskanaal van de Leie tussen Deinze en Eeklo.

7° Varen op het kanaal Gent-Terneuzen tussen Gent en Zelzate.

8° Varen op de Moervaart en de Durme tussen Rodenhuize en Hamme.

9° Varen op de Zeeschelde tussen Gentbrugge en Doel.

10° Varen op de Dender tussen Geraardsbergen en Dendermonde.

Wat dit boek uniek maakt zijn de 260 prachtige kleurenfoto's.

Deze absolute aanrader zal voor velen een revelatie zijn en hen kennis laten maken met de voor velen ongekende pracht van onze Provincie.

Het boek heeft een formaat van 21 x 29,5 cm en telt 190 bladzijden. De niet commerciële (gunst) prijs bedraagt 600fr. Een buitenkansje. Na overschrijving van dit bedrag op Rekening nr. 091-0112743-58 van "Provincie Oost-Vlaanderen, Griffie, 9000 Gent" met de vermelding "Educatief Vaarboek" wordt het boek toegezonden of kan het afgehaald worden in het "Huis van de Economie", Seminariestraat 2 in Gent.

Een boek dat zeker welkom zal zijn bij alle atletiekbewonderaars is het in oktober 2000 verschenen "**ARAG-KAAG 1864-2000**".

Weinigen zullen weten dat "La Gantoise" de oudste atletiekvereniging is in ons land.

Alles begon op 1 januari 1864 met de stichting van de "Société Gymnastique La Gantoise". De club trainde in een lokaal in het St-Agnetestraatje, daar waar later ook de "Gymnastische Volksmaatschappij" zijn lokaal had.

Hardlopen (racing) was een sport die overgewaaid was van Engeland en in de jaren '80 van de 19e eeuw werden hier verschillende "racing" en "running" clubs gesticht die in 1890 samensmolten tot de "Association Athlétique".

Een jaar later kwam het tot de grote fusie tussen de "Société La Gantoise" en de "Association Athlétique" om de nu nog bestaande "Association Athlétique La Gantoise" te vormen.

In 1905 werd er een tribune gebouwd op het terrein in de Mussenstraat. Daar zou men blijven tot in 1910 wanneer het terrein onteigend werd om plaats te maken voor de Wereldtentoonstelling.

In 1911 kreeg men een terrein van meer dan 2 Ha ter beschikking aan de Albertlaan.

In 1914 (50-jarig bestaan) werd de vereniging "Koninklijk", vandaar de nu nog door iedereen gekende afkorting A.R.A.G., want toen was alles nog in het Frans. Na de Eerste Wereldoorlog moest ook het terrein aan de Albertlaan ontruimd worden en belandde men tenslotte in Gentbrugge in het Ottenstadion, genoemd naar de toen zeer actieve secretaris-penningmeester Jules Otten. De officiële opening ging door in 1920 in aanwezigheid van Prins Leopold.

Het boek is ingedeeld in 4 grote hoofdstukken: Historiek van de Club - De beste Buffalo's - De wedstrijden - Clubrecords.

Het is een gedetailleerd overzicht van de activiteiten met de naam van de atleten, de discipline, het resultaat, de datum en plaats van het gebeuren, etc.

Wij hebben de indruk dat de auteur Frank De Cloet daar enorm veel voorbereidend werk moet voor gedaan hebben en het zou ons niet verwonderen moest dit een paar jaren in beslag genomen hebben.

Het boek heeft een formaat van 21 x 29,5 cm., telt 175 bladzijden en bevat meer dan 180 foto's.

Het kost 899 fr. en kan verkregen worden bij "Ganda Publi Productions" - Zwijnaardse steenweg 110 te 9000 Gent. Tel: 09.222.86.52.

Men kan ook overschrijven op Rekening nr. 068-0939670-58 van boven vermelde uitgever.

Ter intentie van de voetballiefhebbers willen wij er toch de speciale aandacht op vestigen dat dit boek uitsluitend gaat over Atletiek.

Moest een boek van dergelijk gehalte verschijnen over de Buffalo-voetballers, dan zou het ongetwijfeld een groot succes kennen.

Het Willemsfonds werd gesticht in Gent op 23 februari 1851 in het lokaal van de "Maetschappij van Vlaemsche Letteroefening". Bij de stichters vinden wij o.m. Jules de Saint-Genois (die er trouwens de eerste voorzitter van werd), Philippe Kervyn de Volkaersbeke, Frans Rens, Ferdinand Snellaert, Jacob Heremans. Bij de stichting waren er zowel katholieken als liberalen.

1851-2001. Precies, dit Fonds bestaat nu 150 jaar. Niet zoveel verenigingen kunnen daar op bogen, een voldoende reden dus om dat te vieren. Dit gebeurde niet alleen met een Academische Feestzitting in de Aula van de Universiteit, maar ook met de uitgave van een boek "**Vlaamsch van Taal, van Kunst en Zin.**"

Het boek bevat vanzelfsprekend de historiek van het Fonds en is ingedeeld in 4 grote hoofdstukken:

- Het Willemsfonds in een veranderde samenleving.
- Het Willemsfonds als Vlaamse Vereniging.
- Het Willemsfonds en de vrijzinnigheid.
- Het Willemsfonds als sociaal-culturele organisatie.

Het boek heeft een formaat van 17 x 24,5 cm. en telt 256 bladzijden. Geïllustreerd. Het kost 620fr. en is te bekomen bij het Willemsfonds - Ham 133- 9000 Gent. Tel: 09.224.10.75

Onlangs verscheen Deel 3 van "**De Fonteynen van de Oranjeberg**".

Anders gezegd de politiek-institutionele geschiedenis van de provincie Oost-Vlaanderen.

Deel 3 behandelt de periode van 1830 tot 1914. Het bevat uitgebreide biografieën van 34 hoofdrolspelers in de provinciale politiek. Buiten de gouverneurs dus ook voorzitters van de Provincieraad, griffiers, gedeputeerden.

Veel van deze politici waren ook actief op nationaal of op lokaal vlak, maar hier wordt het accent gelegd op het misschien minder gekend provinciaal mandaat.

Buiten de biografieën wordt ook nog duiding gegeven bij enkele specifieke

thema's zoals het orangisme, de landbouw- en onderwijspolitiek, enz. Drie geschiedkundigen namen dit omvangrijk werk voor hun rekening: Tony Valcke, Jasmien Van Daele en Nico Wouters.

Het boek heeft een formaat van 16 x 24,5 cm. en telt niet minder dan 637 bladzijden. Het is bovendien rijkelijk geïllustreerd met portretten. Het kost 950 fr. Wie het niet mocht vinden in de boekhandel, kan nog altijd contact nemen met de uitgever Academia Press - Eekhout 2 te 9000 Gent. Tel. 09.233.80.88 of met de Provincie Oost-Vlaanderen - Gouvernementstraat. Tel. 09.267.80.00.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Op de vraag van de heer **Dierickx** (Gh.T.2001 -N° 1 -p.47) ontvingen wij een gedetailleerd antwoord van de heer **Jean-Paul Marchal**.

In mijn boek *Gent, september '44* (N.V. Drukkerij Verbeke, Lijnmolenstraat 34-36, 9040 St-Amandsberg) beschrijf ik op pagina 96-97 deze gebeurtenis. Van een voormalige kelner, Charles Maheu, vernam ik destijds dat het restaurant in feite een café was: *Royal Sud*. In 1942 had de eigenaar Louis Bernard (bijgenaamd "Bouboule") in de achterzaal van zijn café een cabaret ingericht (met orkest tijdens de weekends!). Op de eerste verdieping opende hij een "privé restaurant" voor Duitsers en "Zwarten". Men kon er zelfs overnachten, vandaar de naam "*Hotel*" op de gevel.

In de *Bevrijdingseditie* van het dagblad "Vooruit" leest men: "*In 't restaurant "Bernard" had de eigenaar, bekend als pro-Duitscher, zich verschanst en vuurde op dezen die kwamen om hem uit te leveren aan de autoriteiten. Daar men vreesde aldus slachtoffers te zien vallen bij de burgers die van ver het schouwspel gadesloegen beproefden men hem eerst tot overgave te dwingen door het afvuren van enkele salvo's uit een tank...*"

Er werd toen ongetwijfeld op de gevel van het *Restaurant Bernard* geschoten (zie foto), maar met een *Besa* (zwarte mitrailleur in de koepel, naast het kanon gemonteerd)... **en niet met het kanon**, zoals zoveel Gentenaars toen dachten. Hoe Louis Bernard uit zijn café werd gehaald, vertelde me destijds Aimé Oosterlinck (van het *Onafhankelijkheidsfront*):

"Aan de Zuid (Wilsonplein) zag ik seffens dat er iets te doen was in café "Royal Sud". Daar stonden enkele gewapende verzetsmannen en veel nieuwsgierigen: allen min of meer verdoken. Van een verzetsman vernam ik dat de baas

van de "Royal Sud" een collaborateur was: - "Hij is gewapend en weigert naar buiten te komen."

"Ik ben zigzaggend naar het café gelopen, heb 2 of 3 maal met mijn pistool door de deur geschoten, en geroepen dat hij moest naar buiten komen of dat ik een handgranaat ging binnen werpen. De man, naam Bernard, is de armen omhoog bij mij gekomen en was niet gewapend. Ik heb hem persoonlijk naar de Leopoldskazerne overgebracht (met enkele verzetslieden en een twintigtal burgers). We hebben niet kunnen beletten dat hij nu en dan een slag of een schop kreeg, voornamelijk van zijn voormalige kelner Charles. Wij hebben toen geen tank gezien!" Dit doet mij veronderstellen dat de tank NA het afvoeren van Bernard is aangekomen. Een wraakzuchtige (verzetsman?) zal wellicht de tankcommandant verteld hebben dat er nog "gevaarlijke mensen" in het gebouw verscholen zaten!

Wilsonplein. De beschoten gevel van het Restaurant Bernard. (Uit *Gent*, september '44 van J-P. Marchal)

Ook van de heer **Victor Antheonis** kwam er een antwoord.

Hij schrijft: De belegering aan het Zuidstation op 7 september 1944 was niet het hotel Terminus, maar wel Restaurant "Bernard" naast het "Park Hotel" op de hoek van de Vlaanderenstraat.

De eigenaar van het restaurant was wel een collaborateur met de Duitsers. Hij had zich verschanst en wilde zich niet overgeven aan de bevrijders en met hulp van de bijgeroepen Engelsen en de Witte Brigade en het O.F. hebben ze dan het gebouw omsingeld, belegerd en beschoten. Tot de eigenaar Louis Bernard zich dan eindelijk heeft overgegeven en nadien werd afgevoerd naar de Leopoldskazerne. Trouwens, gans dit gevecht werd uitgezonden door Radio Gent dat toen gelegen was in de Vlaanderenstraat boven de winkel "Radio Bourse".

Ik heb dit alles ook ter plaatse bijgewoond, ik was toen 21 jaar.

Dit gevecht is ook beschreven in het boek "De Bevrijding van Gent" door Jean-Paul Marchal.

N.B. Het Park Hotel op de hoek van de Vlaanderenstraat is na 1945 - 8 mei - omgevormd om tijdelijk dienst te doen als Krijgsauditoraat en de zittingen en de veroordelingen hadden plaats in de stedelijke school "Callier" aan de Krelvelstraat waar ik toen woonde.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De heer **Marcel Vander Straeten** stuurde ons enkele correcties betreffende het artikeltje over CARELS in Gh. T. 2001 - N° 1 -pp. 32-33:

"De firma Carels bouwde vóór 1894 geen transformatoren, noch elektrische motoren. Het is slechts na 1920 bij de vorming van S.E.M. door de Franse groep Thompson-Houston en de Amerikaanse General Electric, dat men ook transformatoren, elektrische motoren en kwikdampgelijkrichters bouwde. Na de fusie met A.C.E.C. en na de meerderheidsparticipatie van Westinghouse bouwde men volgens een ontwerp van Westinghouse één gasturbine, de grootste in *Europa*, het is bij die ene gebleven, dit door de oliecrisis."

Van Mevrouw **Diane Sarteel** ontvingen wij volgend schrijven:

Betreft: Ghendtsche Tijdinghen 30° jaargang, nr1, 15/1/2001

"In die Peperstrate" p. 17 door de Heer G. BROGET

Mag ik er u op attent maken dat in dit artikel een paar kleine onnauwkeurigheden voorkomen in verband met de Luxemburgstraat.

Mijn vader, beeldhouwer Leon Sarteel (°Gent 2/10/1882 - + 2/5/1942) heeft namelijk nooit in de Luxemburgstraat *gewoond*. Hij had er wel zijn atelier van 1915 tot 31/5/1930, datum van zijn verhuizing naar het zelfgebouwde huis met bijhorend atelier aan de Vaderlandstraat 98, thans 166, te Gent.

Kunstschilder Leon Sarteel Jr. (°Gent 6/7/1925 - +8/4/1949), zoon van de beeldhouwer, heeft dus uiteraard ook nooit in de Luxemburgstraat gewoond.

Dit ter aanvulling van de overigens zeer gesmaakte bijdrage van de Heer Broget over de omgeving van de Peperstraat, en alle vorige artikels over de Poel en omstreken.

Met de beste groeten aan de Heer Broget, ook vanwege mijn zuster Clara en haar man Albino Mion. Zij bewonen nog steeds het huis Vaderlandstraat 166, waar zich trouwens ook de verzameling beeldhouwwerken van Leon Sarteel bevindt, verzameling welke op verzoek kan worden bezocht.

HERINNERINGEN AAN DE GENTSE UNIVERSITEIT

In een lezersbrief, verschenen in het nr. 1, 30ste jaargang 15 januari 2001, Ghendtsche Tijdinghen, schrijft de heer Dirk Jurrjens (Granada), dat Albert Einstein, in juli 1929 op doorreis in België, te Gent in het Posthotel op de Kouter verbleef.

Hij herinnert aan de woorden die de portier van het Hotel uitsprak, toen de gevraagde taxi niet kwam opdagen: "Oast tier nog lang zal duren, zal tier rap gedaen zijn". Vertaald in het soldatenduits van 1914-1918 "deden die woorden Einstein grondig nadenken en in een brief, gericht aan Niels Bohr, liet hij aan deze laatste dezelfde avond nog weten, dat hij in Gent een nieuwe interpretatie had gehoord van de Relativiteit van de tijd.

Naar aanleiding daarvan een anekdote in verband met Einstein, die ik zelf heb meegemaakt aan de Gentse Universiteit.

Ik behoor tot de studentengeneraties, die in de Kandidaturen Letteren en Wijsbegeerte, voorbereidend op de Rechten, in 1943 vermaarde Professoren hebben gehad en om er enkele op te noemen: Fr. Baur, De Weerd, De Bruyne, Ganshof, Franssen, Van Roosbroeck, Van Houtte, H. Van Werveke, Haesaert, Storme, Wilms en Gaston Colle, auteur van: "Les Eternels", "Les Sourires de Béatrice", en "Mes Alyscamps".

Hij was een West-Vlaming, afkomstig van Tielt, die in het Frans publiceerde, in het West-Vlaams doceerde en die "Latijn" en "Logica" gaf. Hij herinnerde eraan dat in West-Vlaanderen van eertijds de dichters wiskunde onderwezen en de wis-

kundigen poëzie.

Op een sukkeldrafje, met een versleten kostuum, een grote sjaal om de hals en een ouderwets hoofddekseel op, kwam hij het lokaal, voorbehouden aan de Professoren binnen gewandeld. Hij was goed bekend omwille van zijn soms merkwaardige uitspraken en studenten van verschillende Faculteiten kwamen hem beluisteren.

Gaston Colle was het type van de filosoof, kunsthistoricus, met een klassieke vorming, maar met veel zin voor humor.

Hij kon urenlang boeiende uiteenzettingen houden over de Categorieën van het "Schone", "Les Catégories du Beau", en over het "Toeval" als een van die Categorieën.

Hij sprak over Plato, Socrates, Aristoteles, over "Dante" en de "Divina Comedia", over Shakespeare, "over Hamlet", over J.J. Rousseau, over zijn opvattingen over het leven en over God.

Hij droomde soms luidop, ging de lyrische toer op en eindigde dan gewoonlijk op een ietwat melancholische toon of stelde dan weer in vraag wat hij vooraf had uiteengezet.

Hij veroorzaakte in het Auditorium algemene hilariteit wanneer hij zegde: "Zet een aap voor een schrijfmachine, laat hem een oneindig aantal keren kloppen op de toetsen en op een dag komt er dan wel eens een Madame Bovary van Flaubert uit.

Hij sprak natuurlijk ook over Einstein, over de Relativiteitstheorie en ook over het begrip "Tijd".

Het was in ieder geval merkwaardig hem daarover aan het woord te horen. We luisterden aandachtig, namen zorgvuldig nota's maar begrepen er eerlijkheidshalve gezegd niet veel van, en zoals ze in Gent zeggen, "het ging een beetje boven onze pegel".

Het is dan ook gebeurd dat hij op een dag op het examen aan een medestudent vroeg: "Mijnheer, spreek mij ne keer over Einstein".

Antwoordend op de vraag, herhaalde de student een aantal zaken, die hij tijdens het jaar in de lessen had gehoord en sprak dus o.m. over de relativiteit van de tijd en over het Heelal dat licht gebogen is.

"En hebt ge het verstaan" : vroeg Colle.

Waarop de ondervraagde voorzichtig met "ja" antwoordde.

"Wel" zei Colle: "Ge zijt gij dan de tweede in België die het verstaan heeft, Mansion en gij, want ikzelf heb het niet verstaan. Ge moogt gaan het is voldoende."

Daarop komt onze medestudent buiten en zegt: "Wilt ge nu wat weten", Colle heeft mij gevraagd; "spreek mij ne keer over Einstein". Ik heb dat gedaan "en hebt ge het verstaan" vraagt hij mij, waarop ik "ja" heb geantwoord.

Welnu ik ben dus de tweede in België die het verstaan heeft, want Colle geeft toe dat hij het zelf niet begrepen heeft maar hij heeft er het hele jaar over gesproken. Hoe legt ge dat nu uit: zegt de student en schouder ophalend, gaat hij verder:

“knoop dat nu aan mekaar, ik moest het begrijpen, maar Colle heeft het zelf niet begrepen.

Als ik zeg dat ik Einstein heb verstaan, ben ik toch eigenlijk maar een dwaas want werkelijk begrijpen kunt ge dat niet. En als ik zeg dat ik het niet begrepen heb, ben ik in de ogen van Colle nog een grotere dommerik want dan geef ik toe dat ik het niet gestudeerd heb en buis ik mezelf. Het is onbegonnen werk. De vraag over Einstein was dus een soort valstrik.

Zo was Colle, boeiend maar altijd klaar om iemand in het ootje te nemen.

Met de glimlach gaf hij lyrische uiteenzettingen waarin hij zonderlinge ideeën ontwikkelde waarin zijn grote cultuur tot uiting kwam.

De anekdote over de examenvraag van Colle in verband met Einstein heeft lange jaren in het Universitaire midden de ronde gedaan.

Ik heb aan Prof. Gaston Colle, “aan zijn opvattingen over het leven, over God en over het schone in de kunst” altijd zeer levendige herinneringen bewaard.

De logica die later door Prof. Apostel werd gegeven was van een heel andere aard. Tot het einde toe hebben we Gaston Colle met veel aandacht beluisterd.

Wanneer ik nu over Einstein hoor spreken, denk ik nog altijd terug aan Colle en aan de verrassende manier waar hij over de latere Nobelprijswinnaar voor de Vrede sprak.

Onder het Professorenkorps in de Kandidaturen Letteren en Wijsbegeerte, nam hij een aparte plaats in.

Er moge terloops worden aan herinnerd, dat het Gents op de Gentse Universiteit altijd in ere werd gehouden, zeker door de studenten, toen ze zongen van “Mie Katoen, kom morgennoen, we zullen een pintje drinken.....” En ook door sommige Professoren. Er is zelfs een Rector geweest, die het Academisch jaar opende met een toespraak, die begon in Algemeen Beschaafd Nederlands maar na tien minuten in het Gents werd voortgezet. Men verloochent nooit zijn dialect. Tot daar een bladzijde uit het dagboek van mijn Universiteitsjaren.

G. BROGET

Dr. Juris

ERRATUM

In het artikel over de “Confrerie van Sint-Zacheus” (Gh. T. 2001 - N° 2) is op p. 102 in Noot 5 een hele regel weggefallen.

Mogen wij u vragen de volgende correctie te willen aanbrengen:

op regel 8, na het woord “Majesteyt” de volgende zin inlassen:

“in vervolgh tot translatie van eenen vrijen tittel van herberghe”, dan volgt “genaemt het *Sonneken*.”

Met onze excuses.